

**Rámcový vzdělávací program pro
základní vzdělávání –
příloha upravující vzdělávání žáků
s lehkým mentálním postižením**

Praha 2005

Autorský kolektiv

Celková gesce přípravy dokumentu:

Jaroslav Jeřábek, Jan Tupý

Celková koncepce dokumentu a celková koordinace jeho přípravy:

Eva Brychnáčová, Jana Zahradníková

Autorky jednotlivých částí dokumentu (VÚP):

Eva Brychnáčová, Jana Zahradníková

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením:

Autorky (VÚP):

Eva Brychnáčová, Jana Zahradníková

Externí spolupracovníci a poradci:

Pracovní tým ředitelů škol, které vzdělávají žáky s mentálním postižením:

Alžběta Cibochová, Dagmar Čapková, Stanislav Drbout, Stanislava Dyršmídková, Marie Filipcová, Růžena Fesslová, Josef Hon, Marie Kirilenková, Alena Kohoutová, Alena Kolajová, Ludmila Konopková, Marta Labojová, Petr Petráš, Jindřich Petřek, Ivan Pospíchal, Petr Ptáček, Pavel Svoboda, Eva Sroková, Jana Tintěrová, Iva Švarcová, Marie Vítková, Jaroslava Zemková

Odbor 24 MŠMT ČR pod vedením Jiřího Pilaře a Marty Teplé

Tým odborných didaktiků VÚP

Obsah

ČÁST A

1. VYMEZENÍ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – PŘÍLOHY UPRAVUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM 5

- 1.1 SPECIFICKÉ PRINCIPY RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – PŘÍLOHY UPRAVUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM (DÁLE JEN RVP ZV–LMP) 6

ČÁST B

2. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ..... 7

- 2.1 POVINNOST ŠKOLNÍ DOCHÁZKY 7
2.2 ORGANIZACE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ..... 8
2.3 HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ 8
2.4 UKONČOVÁNÍ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZÍSKÁNÍ DOKLADU O DOSAŽENÉM STUPNI VZDĚLÁNÍ 8

ČÁST C

3. POJETÍ A CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S LMP 9

- 3.1 POJETÍ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ..... 9
3.2 CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ..... 9

4. KLÍČOVÉ KOMPETENCE..... 11

5. VZDĚLÁVACÍ OBLASTI..... 14

- 5.1 JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE 16
5.1.1 ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 17
5.1.2 CIZÍ JAZYK..... 21
5.2 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE..... 22
5.2.1 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE 23
5.3 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE 27
5.3.1 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE..... 27
5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT..... 29
5.4.1 ČLOVĚK A JEHO SVĚT 30
5.5 ČLOVĚK A SPOLEČNOST 34
5.5.1 DĚJEPIS 35
5.5.2 VÝCHOVA K OBČANSTVÍ 37
5.6 ČLOVĚK A PŘÍRODA..... 39
5.6.1 FYZIKA 40
5.6.2 CHEMIE..... 42
5.6.3 PŘÍRODOPIS..... 44
5.6.4 ZEMĚPIS 47
5.7 UMĚNÍ A KULTURA 50
5.7.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA 51
5.7.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA..... 52
5.8 ČLOVĚK A ZDRAVÍ..... 54
5.8.1 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ..... 55
5.8.2 TĚLESNÁ VÝCHOVA 57
5.9 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE 62
5.9.1 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE..... 63

6. PRŮŘEZOVÁ TÉMATA..... 68

- 6.1 OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA..... 69

6.2	VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA.....	71
6.3	VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH.....	72
6.4	MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA.....	74
6.5	ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA.....	76
6.6	MEDIÁLNÍ VÝCHOVA.....	78
7.	RÁMCOVÝ UČEBNÍ PLÁN.....	80
7.1	POZNÁMKY K RÁMCOVÉMU UČEBNÍMU PLÁNU.....	81
7.2	POZNÁMKY KE VZDĚLÁVACÍM OBLASTEM.....	82

ČÁST D

8.	MATERIÁLNÍ, PERSONÁLNÍ, HYGIENICKÉ, ORGANIZAČNÍ A JINÉ PODMÍNKY PRO USKUTEČŇOVÁNÍ RVP ZV–LMP.....	84
9.	ZÁSADY PRO ZPRACOVÁNÍ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	88

Část A

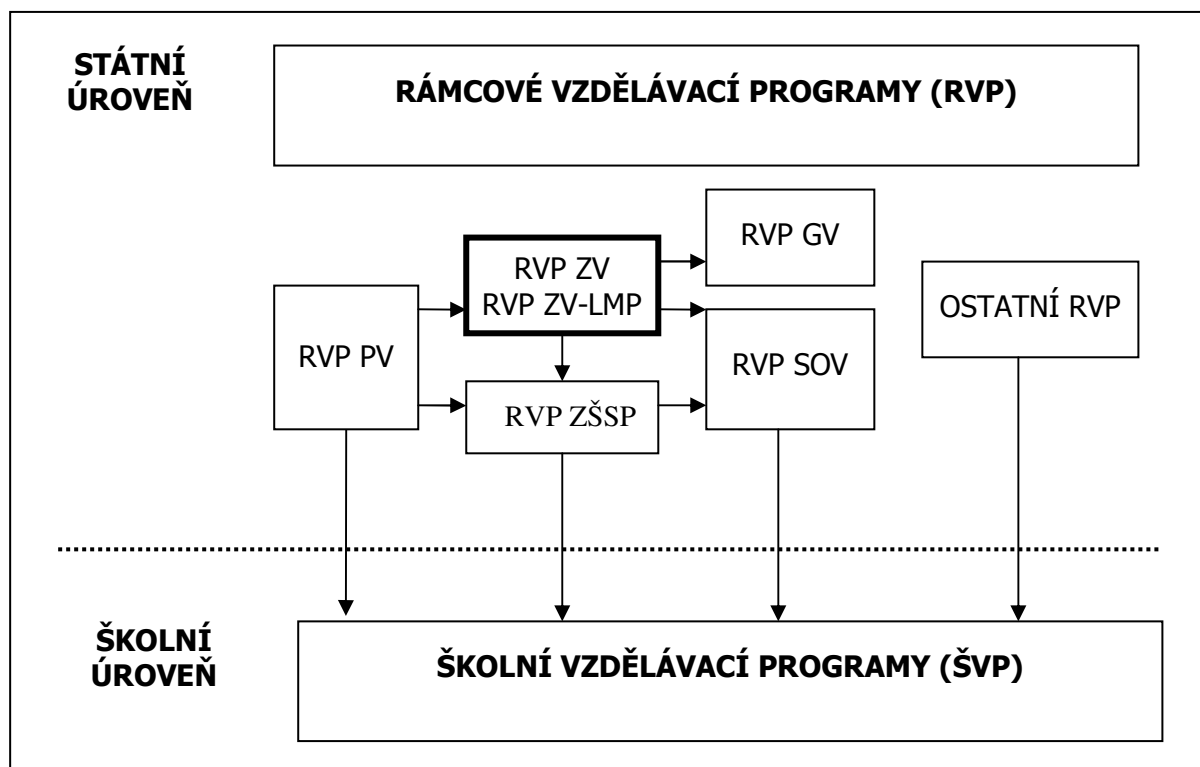
1. Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů.

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – **státní a školní** (viz graf).

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP). Národní program vzdělávání rozpracovává cíle vzdělávání stanovené školským zákonem a vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nezbytné k dosahování těchto cílů. Pro jednotlivé obory vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu **školních vzdělávacích programů** (dále jen ŠVP), které představují **školní úroveň**. Každá škola si vytváří ŠVP pro vzdělávání, pro něž je vytvořen RVP, se kterým musí být v souladu a podle něhož se uskutečňuje vzdělávání na dané škole.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Graf – Systém kurikulárních dokumentů

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP ZV - příloha: RVP ZV-LMP – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením; RVP ZŠSP – Rámcový vzdělávací program pro vzdělávání žáků v základní škole speciální; RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání, Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

1.1 Specifické principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen RVP ZV–LMP)

RVP ZV–LMP:

- je součástí RVP ZV a představuje jeho modifikaci pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením;
- respektuje sníženou úroveň rozumových schopností žáků, jejich fyzické a pracovní možnosti a předpoklady;
- vymezuje podmínky pro speciální vzdělávání žáků s LMP;
- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci s LMP dosáhnout na konci základního vzdělávání;
- stanovuje cíle vzdělávání žáků s LMP;
- vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo na úrovni, kterou by si měli žáci osvojit v průběhu základního vzdělávání;
- zařazuje jako součást základního vzdělávání průřezová témata;
- podporuje přípravu na společenské a profesní uplatnění;
- umožňuje uplatňování speciálně pedagogických metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání a míru podpůrných opatření, s jejichž pomocí mohou žáci dosahovat výsledků, které odpovídají jejich maximálním možnostem;
- stanovuje základní vzdělávací úroveň, kterou škola musí respektovat ve svém školním vzdělávacím programu.

Vzdělávací proces se přizpůsobuje úrovni psychického a fyzického rozvoje žáků. Vzhledem k variabilitě schopností a úrovni vědomostí a dovedností je nezbytné při vzdělávání uplatňovat přístupy odpovídající vývojovým a osobnostním specifikům žáků za přispění podpůrných opatření.

Rámcový vzdělávací program musí odpovídat nejnovějším poznatkům pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného.¹

hledisek RVP ZV–LMP může být upravován jak podle výše uvedených hledisek, tak podle potřeb společnosti a zkušeností s realizací školních vzdělávacích programů.

---

¹ § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb.

Část B

2. Charakteristika základního vzdělávání

Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně *základní vzdělání*, se realizuje oborem vzdělání *základní škola*.

V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV–LMP). Žáci, kteří z důvodu snížené úrovně rozumových schopností nemohou zvládat požadavky obsažené v RVP ZV, se vzdělávají podle této přílohy. RVP ZV a jeho příloha jsou navzájem dostupné.

2.1 Povinnost školní docházky

Základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením se realizuje v základní škole nebo základní škole samostatně zřízené pro žáky s postižením a je spojeno s povinností školní docházky po dobu devíti školních let, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku².

Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. O odkladu školní docházky rozhoduje ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka, která musí být doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře³.

Ukončení základního vzdělávání žáků se zdravotním postižením se řídí § 55 zákona č. 561/2004 Sb.

*Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením*⁴

Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno:

- formou individuální integrace ve třídách základní školy nebo školy určené pro žáky s jiným druhem postižení podle individuálního vzdělávacího plánu
- formou skupinové integrace ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo speciální škole pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení
- v základní škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením

² § 36 odst.1 zákona č. 561/2004 Sb.

³ § 37 zákona č. 561/2004 Sb.

⁴ § 3 vyhlášky č. 73/2005 Sb.

2.2 Organizace základního vzdělávání

Základní vzdělávání v základní škole má devět ročníků a člení se na 1. stupeň (1. – 5. ročník) a 2. stupeň (6. – 9. ročník).

Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem MŠMT trvat deset ročníků (1. stupeň 1. – 6. ročník, 2. stupeň 7. – 10. ročník)⁵.

O převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením nebo vzdělávacího programu základní školy speciální rozhoduje ředitel školy na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení, pouze s předchozím písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. Ředitel školy je povinen informovat zákonného zástupce žáka o rozdílech ve vzdělávacích programech.⁶

Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců⁷.

2.3 Hodnocení výsledků vzdělávání

Hodnocení výsledků vzdělávání žáka je na vysvědčení vyjádřeno klasifikačním stupněm, slovním hodnocením nebo kombinací obou způsobů. O způsobu hodnocení rozhoduje ředitel školy se souhlasem školské rady. Předměty speciálně pedagogické péče vznikající na úrovni ŠVP se hodnotí pouze slovně.

2.4 Ukončování základního vzdělávání a získání dokladu o dosaženém stupni vzdělání

Žák splní povinnou školní docházku uplynutím období školního vyučování ve školním roce, v němž dokončí poslední rok povinné školní docházky.

Stupeň základní vzdělání žák získá úspěšným ukončením základního vzdělávání podle ŠVP v základní škole, případně ukončením kurzu pro získání **základního vzdělání**.

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení, mimo jiné, o ukončení devátého, popřípadě desátého ročníku nebo vysvědčení o ukončení kurzu pro získání základního vzdělání. Tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně vzdělání⁸.

⁵ § 46, odst.3 zákona č. 561/2004 Sb.

⁶ § 49, odst.2 zákona č. 561/2004 Sb.

⁷ § 9 vyhlášky č. 73/2005 Sb.

⁸ § 45, § 54, § 55 zákona č. 561/2004 Sb.

Část C

3 Pojetí a cíle základního vzdělávání žáků s LMP

3.1 Pojetí základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na výchovu v rodině a na předškolní vzdělávání. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních (1. a 2. stupeň).

Vzhledem k tomu, že dítě s lehkým mentálním postižením dosahuje školní zralosti v pozdějším věku, než je tomu u ostatní populace, je dané skutečnosti přizpůsobeno i vzdělávání na **1. stupni**, především v 1. období (1. – 3. ročník). Většina dětí s lehkým mentálním postižením je opožděná z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje. Přechod z rodinné péče nebo předškolního vzdělávání musí být pozvolný a postupný. S ohledem na rozdílnost rozumových schopností žáků, schopnosti učení a pracovních výsledků, je třeba přistupovat ke každému žákovi individuálně, respektovat jeho možnosti a pozitivně hodnotit každý pokrok v rozvoji jeho osobnosti. V tomto období je tedy hlavním úkolem adaptace žáků na nové prostředí, nový styl práce a upevňování základních hygienických návyků a vytváření sociálních návyků.

Základního vzdělávání na **2. stupni** je zaměřeno na získávání vědomostí, rozvíjení dovedností a návyků, které žáci mohou využít ke zvýšení kvality osobního života včetně profesního uplatnění. Z tohoto důvodu je ve vzdělávacím procesu žáků s lehkým mentálním postižením, na rozdíl od vzdělávání žáků bez postižení, kladen větší důraz na rozvíjení sociálních a komunikačních schopností a na vytváření praktických dovedností.

Program je koncipován tak, aby žáci v různém pásmu lehkého mentálního postižení mohli dosáhnout co nejvyšší možné úrovně osobnostních kvalit, za podpory speciálně vzdělávacích metod a díky vyváženému působení na jejich rozvoj v oblasti kognitivní, sociální, emocionální i volní.

Pro vzdělávání je třeba vytvořit optimální podmínky, které vyžadují především přátelskou atmosféru a takové pracovní klima, aby žáci školu rádi navštěvovali, nebáli se případných neúspěchů a v rámci svých možností dosáhli základního vzdělání.

3.2 Cíle základního vzdělávání

Ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je možné a žádoucí naplňovat stejné cíle, které jsou uvedeny v RVP ZV, ale za podmínek uplatňování přístupů, metod a forem, odpovídajících vývojovým a osobnostním zvláštnostem žáků. Proto jsou u jednotlivých cílů naznačena možná úskalí, která je nutno mít na zřeteli, a doporučení, která by mohla napomoci dosažení daných cílů.

- **Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení**
Učení je základní podmínkou psychického vývoje žáků. Poznávací procesy žáků bývají rozvinuty na úrovni konkrétních operací, je třeba naučit žáky ustálenému postupu při osvojování učiva, dbát na jeho dodržování, častým opakováním upevňovat získané poznatky i dovednosti a formou oceňování sebemenších úspěchů žáky motivovat a přiměřeným způsobem jim prezentovat význam vzdělávání.
- **Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů**
U žáků převažuje myšlení názorné a konkrétní, logické uvažování je úzce spjaté s realitou, překročení rámce konkrétní situace často nebývá možné. Úroveň rozumových schopností ve složce vědomostní je důležité u žáků soustavně systematicky rozvíjet a vytvářet dostatek příležitostí k získávání nových zkušeností a poznatků.
- **Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci**
Dovednost komunikovat je jedním ze základních faktorů ovlivňujících úspěšnost procesu sociální integrace žáků. K získávání komunikačních dovedností je třeba důsledně využívat

veškerých možností daných vzdělávacím obsahem, metodami a formami výuky podporujícími rozvoj sociálních vztahů ve třídě i osobních zkušeností a poznatků žáků.

- **Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých**
Předpokladem dosahování cíle jsou vstřícné způsoby komunikace, schopnost porozumění chování a činnostem druhých, posouzení adekvátnosti vlastního chování a jednání, chápání přínosu spolupráce a jejích podmínek. Je nezbytné vytvářet dostatek prostoru k týmové práci žáků, umožnit jim zažít uspokojení ze společných výsledků a posilovat tak možnosti budoucího pracovního uplatnění.
- **Připravit žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti**
Požadavky je nezbytné přizpůsobit možnostem žáků a pokračovat navázáním na již zafixované jednodušší normy chování, podporovat rozvoj samostatnosti a zodpovědnosti, vědomí práv a povinností občanů a vhodným způsobem formovat hodnotovou orientaci žáků.
- **Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě**
Vhodnou stimulací lze ovlivňovat emoční procesy žáků vyjadřující jejich vztahy a postoje k okolnímu světu. Je třeba zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získání zkušeností v činnostech, které jim přinášejí radost, uspokojení, zážitky a tím podporovat jejich psychický vývoj žádoucím směrem.
- **Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný**
Na základě pochopení základních potřeb zdravého vývoje člověka je třeba vytvářet a upevňovat poznatky a dovednosti žáků v oblasti péče o zdraví a jeho preventivní ochrany, vést žáky k pozitivnímu myšlení, k překonávání stresových situací, adekvátnímu jednání v konkrétních situacích a k organizaci denního režimu ve smyslu dodržování zdravého životního stylu.
- **Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi**
Náročnost adaptace na uvedené požadavky souvisí s pomalejším přechodem žáků od pochopení norem chování k jejich praktickému uplatňování. Je třeba ve zvýšené míře zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získávání potřebných zkušeností pro porozumění odlišnosti jiných kultur a toleranci k minoritním skupinám ve společnosti.
- **Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci**
Při rozhodování o profesní orientaci umožnit žákům vyzkoušet si konkrétní pracovní činnosti a s pomocí odpovědných osob zvolit tu, která jim bude nejlépe vyhovovat a kterou budou zvládat.

4 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu.

Smyslem a cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý a postupně se vytváří v průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za konečnou, ale získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu. Ve výčtu a obecné formulaci odpovídají klíčové kompetence stanovené v RVP ZV–LMP požadavkům základního vzdělávání. Jejich vytvoření musí důsledně respektovat individuální zvláštnosti, schopnosti a možnosti žáků.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. **Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.**

Vzhledem ke specifickým potřebám žáků s lehkým mentálním postižením je kladen důraz především na klíčové kompetence pracovní, sociální a personální a komunikativní.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- využívá vhodné naučené metody, strategie učení včetně mnemotechnických pomůcek a jiné pomocné techniky
- pracuje s učebnicemi, učebními materiály a učebními pomůckami
- poznává vlastní pokroky a uvědomuje si problémy, které mu brání v učení
- používá základní pojmy z různých vzdělávacích oblastí
- dokáže vyhledávat a využívat informace v praktickém životě
- chápe obecně používané termíny, znaky a symboly
- uvědomuje si význam vzdělání v kontextu s pracovním uplatněním

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá problémové situace, rozpozná problémy a hledá nejvhodnější způsob řešení
- řeší samostatně běžné životní situace a přiměřeně ke svým možnostem překonává životní překážky
- přijímá důsledky svých rozhodnutí
- nenechá se při řešení problému odradit nezdarem
- dokáže popsat problém a svěřit se s ním, při řešení složitějších problémů požádá o radu a řídí se jí
- dokáže přivolat pomoc v případě ohrožení vlastní nebo jiné osoby

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- vyjadřuje se srozumitelně v ústním projevu a umí vést dialog
- rozumí obsahu sdělení a přiměřeně na něj reaguje
- využívá tištěné informace k rozvoji vlastních vědomostí, rozumí běžně užívaným textům, záznamům a obrazovým materiálům
- zvládá jednoduchou formu písemné komunikace
- vyjadřuje své názory a postoje a umí vhodnou formou obhájit svůj názor
- využívá pro komunikaci běžné informační a komunikační prostředky
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- posiluje své sebevědomí na základě poznání a pochopení vlastní osoby
- má povědomí o základních mravních hodnotách v rodině i ve společnosti
- respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce
- rozpoznává nevhodné a rizikové chování, uvědomuje si jeho možné důsledky

- navazuje a udržuje vztahy s vrstevníky, respektuje druhé lidi a snaží se upevňovat dobré mezilidské vztahy
- posiluje sociální chování a sebeovládání, je vnímavý k potřebám starých, nemocných a postižených lidí
- uvědomuje si nebezpečí možného psychického i fyzického zneužívání vlastní osoby

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- zná základní práva a povinnosti občanů, respektuje společenské normy a pravidla soužití
- zvládá běžnou komunikaci s úřady
- chápe nebezpečí rasizmu a xenofobie
- chrání své zdraví, uvědomuje si význam zdravého životního stylu, podílí se na ochraně životního prostředí
- dokáže se chovat v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka podle pokynů kompetentních osob a uplatnit osvojené dovednosti a postupy

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy, rozšiřuje své komunikační schopnosti při kolektivní práci
- má vytvořen pozitivní vztah k manuálním činnostem
- dodržuje zásady bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny práce, ochrany životního prostředí a společenských hodnot a uplatňuje je při pracovních činnostech
- pracuje podle daného pracovního postupu, návodu, náčrtu a orientuje se v jednoduché technické dokumentaci
- je schopen pracovní výdrže, koncentrace na pracovní výkon a jeho dokončení
- reálně posoudí výsledek své práce i práce ostatních
- má konkrétní představu o pracovních činnostech běžných profesí
- využívá získané znalosti a zkušenosti a vytváří si představu o možnostech svého budoucího pracovního uplatnění

5. Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání žáků s LMP je, ve shodě s RVP ZV, rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním *vzdělávacím oborem* nebo více obsahově blízkými *vzdělávacími obory*:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět*)
- **Člověk a společnost** (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu vymezeny **Charakteristikou vzdělávací oblasti**, která vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů dané vzdělávací oblasti. Dále je v této části naznačena návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1. stupně a 2. stupně základního vzdělávání.

Na charakteristiku navazuje **Cílové zaměření vzdělávací oblasti**. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího procesu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí.

Praktické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi je dáno tím, že si škola na základě cílového zaměření vzdělávací oblasti stanovuje ve ŠVP vzdělávací strategii vyučovacích předmětů (vymezuje vzdělávací příležitosti, konkrétní učivo a činnosti jako prostředky vedoucí ke snaze o dosažení očekávaných výstupů).

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou koncipovány tak, aby respektovaly sníženou úroveň rozumových schopností žáků a svými konkrétními cíli a vzdělávacím obsahem podporovaly především poznávací a komunikační schopnosti, zájmy a potřeby žáků a rozvíjely tak jejich osobnost.

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je přizpůsoben schopnostem a možnostem žáků a tvoří očekávané výstupy a učivo na 1. a 2. stupni základního vzdělávání. První stupeň je členěn na 1. období (1. – 3. ročník) a 2. období (4. – 5. ročník).

Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené a využitelné v běžném životě. Vymezují předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo k získávání klíčových kompetencí. Na rozdíl od RVP ZV jsou v RVP ZV–LMP formulovány odlišně, neboť není možné předem předvídat ani definovat, co je žák s lehkým mentálním postižením schopen v určitém věku zvládnout tak, aby daný výstup byl ověřitelný. **Proto mají očekávané výstupy v RVP ZV–LMP podmíněnou formulaci a vyjadřují záměr pedagogického působení.**

V souladu s RVP ZV jsou očekávané výstupy stanoveny na konec 3. ročníku (1. období), na konec 5. ročníku (2. období) a na konec 9. ročníku.

Učivo v RVP ZV–LMP je v rozsahu, který odpovídá snížené rozumové kapacitě žáků. Je strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako **prostředek k dosažení očekávaných výstupů**. Učivo takto vymezené je **doporučeno** školám k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. **Na úrovni ŠVP se učivo stává závazné.**

Při tvorbě školních vzdělávacích programů si školy vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů rozpracují tak, aby odpovídal konkrétním potřebám a schopnostem žáků. Rozčlení jej do vyučovacích předmětů, zapracují a případně doplní v učebních osnovách. Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout *integrací* vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů nebo jejich částí (integrováný vyučovací předmět). Mezipředmětové dovednosti nejsou vázány na konkrétní předměty, ale prolínají celým vzdělávacím procesem.

5.1 JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace** má stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Rozvíjí u žáků osvojení a správné používání ústní i písemné podoby spisovného jazyka. Žáci se učí vnímat různá sdělení, rozumět jim a reprodukovat je. Jazykový rozvoj žáků s lehkým mentálním postižením probíhá paralelně s rozumovým a emocionálním zráním.

Vzdělávací oblast zahrnuje učivo zaměřené na rozvoj smyslového a citového vnímání, vyjadřovacích schopností, čtení s porozuměním, práce s literárním textem, psaní a základy jednoduché konverzace v cizím jazyce.

Obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech **Český jazyk a literatura** a **Cizí jazyk**.

Obsah vzdělávacího oboru **Český jazyk a literatura** je rozdělen do tří specifických složek: *Komunikační a slohová výchova*, *Jazyková výchova* a *Literární výchova*. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

Komunikační a slohová výchova vede žáky k rozvíjení slovní zásoby, řečových schopností a komunikačních dovedností, k vnímání a chápání různých jazykových sdělení. Hlavním úkolem je naučit žáky správně a srozumitelně se vyjadřovat, osvojit si správnou techniku psaní, napsat krátká sdělení a číst s porozuměním. Na prvním stupni má složka komunikační a slohové výchovy samostatnou část *Psaní*.

Jazyková výchova se zaměřuje na osvojení a užívání mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě. Je nástrojem funkčního dorozumívání žáků.

Literární výchova se zaměřuje na postupné vytváření základních čtenářských dovedností a návyků a na odpovídající reprodukci přečteného. Prostřednictvím četby se žáci seznamují se základními literárními formami a učí se rozlišovat představy od skutečnosti.

Zařazení vzdělávacího oboru **Cizí jazyk** umožňuje žákům s lehkým mentálním postižením komunikaci v rámci integrované Evropy. Znalost základů cizího jazyka jim pomáhá překonat jazykovou bariéru při cestách do zahraničí, připravuje je k praktickému užívání jazyka, zlepšuje jejich postavení při přestupu do středního vzdělávání i při uplatnění na trhu práce, a tím zamezuje jejich společenské izolaci.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení řečových schopností, myšlení, emocionálního a estetického vnímání
- srozumitelnému vyjadřování se ústní i písemnou formou spisovného jazyka
- dorozumívání v běžných komunikačních situacích, ke sdělování názorů
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku
- osvojení a rozvíjení správné techniky čtení a psaní, vytváření čtenářských dovedností a čtení s porozuměním
- získávání základních literárních poznatků důležitých pro pochopení čteného textu
- zvládnutí orientace v textech různého zaměření
- k individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla a zájmu o literaturu
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu v běžných situacích

5.1.1 ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *dbát na správnou výslovnost, tempo řeči a pravidelné dýchání*
- *rozumět pokynům přiměřené složitosti*
- *číst s porozuměním jednoduché texty*
- *zvládat základní hygienické návyky spojené se psaním a dodržovat čitelnost psaného projevu*
- *psát písmena a číslice – dodržovat správné tvary písmen*
- *spojování písmen i slabik*
- *převádět slova z mluvené do psané podoby*
- *dodržovat správné pořadí písmen a úplnost slov*
- *zvládat opis a přepis krátkých vět*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *tvořit otázky a odpovídat na ně*
- *vyprávět vlastní zážitky, jednoduchý příběh podle přečtené předlohy nebo ilustrací a domluvit se v běžných situacích*
- *v mluveném projevu volit správnou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo řeči*
- *mít vytvořenu odpovídající slovní zásobu k souvislému vyjadřování*
- *popsat jednoduché předměty, činnosti a děje*
- *opisovat a přepisovat jednoduché texty*
- *napsat správně a přehledně jednoduchá sdělení*
- *dbát na úpravný a čitelný písemný projev, dodržovat vzdálenost mezer mezi slovy*
- *ovládat psaní hůlkového písma*

Učivo

- **čtení** – analyticko-syntetické činnosti, vyvozování hlásek a písmen, diferenciační cvičení pro rozvoj zrakového a sluchového vnímání, čtení obrázků, slabik, slov, jednoduchých vět, tvoření jednoduchých vět, tiché čtení, orientace ve čteném textu
- **naslouchání** – koncentrační cvičení
- **mluvený projev** – základy techniky mluveného projevu (dýchání, tvoření hlasu, výslovnost, slovní přízvuk, intonace, rytmizace), vypravování, popis; edukace a reedukace řeči, rozvíjení fonetického sluchu; základní komunikační pravidla (oslovení, zahájení a ukončení dialogu, střídání rolí mluvčího a posluchače, zdvořilé vystupování), mimojazykové prostředky řeči (mimika, gesta)
- **psaní** – rozvíjení psychomotorických schopností, jemné motoriky a pohybové koordinace, psaní písmen, slabik, slov, vět číslic i podle nápovědy, opis psacího písma a přepis jednoduchého tištěného textu, základní hygienické návyky při psaní, technika psaní – automatizace psacího pohybu, plynulé psaní slov, úprava – nadpis, okraje, vzdálenost mezi písmeny a slovy
- **formy společenského styku** – pozdrav, poděkování, prosba, omluva, vzkaz, blahopřání, adresa, dopis

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *znát všechna písmena malé a velké abecedy*
- *rozpoznat samohlásky (odlišovat jejich délku) a souhlásky*
- *tvořit slabiky*
- *rozlišit věty, slova, slabiky, hlásky*
- *psát velká písmena na začátku věty a ve vlastních jménech*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *určovat samohlásky a souhlásky*
- *rozlišovat tvrdé, měkké a obojetné souhlásky a ovládat pravopis měkkých a tvrdých slabik*
- *správně vyslovovat a psát slova se skupinami dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě*
- *řadit slova podle abecedy*
- *správně vyslovovat a psát znělé a neznělé souhlásky*
- *dodržovat pořádek slov ve větě, poznat a určovat druhy vět*
- *poznat podstatná jména a slovesa*

Učivo

- **abeceda** – abecední řazení
- **hláskosloví** – samohlásky a souhlásky, dělení souhlásek, psaní i/y po měkkých a tvrdých souhláskách, výslovnost a psaní znělých a neznělých souhlásek na konci a uvnitř slova
- **nauka o slově** – členění slova na hlásky a slabiky, slova stejného a opačného významu, třídění slov, čtení, psaní a výslovnost slov se skupinami dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě
- **věta** – druhy vět, tvoření vět
- **tvarosloví** – druhy slov – podstatná jména, slovesa
- **zvuková stránka jazyka** – sluchové rozlišení hlásek, výslovnost samohlásek, souhlásek a souhláskových skupin, modulace souvislé řeči (tempo, intonace, přízvuk)

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *pamatovat si a reprodukovat jednoduché říkanky a básničky*
- *dokázat se koncentrovat na poslech pohádek a krátkých příběhů*
- *reprodukovat krátký text podle otázek a ilustrací*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *číst krátké texty s porozuměním a dokázat je reprodukovat podle jednoduché osnovy*
- *ovládat tiché čtení a orientovat se ve čteném textu*
- *rozlišovat prózu a verše*
- *určit v přečteném textu hlavní postavy a jejich vlastnosti*
- *rozlišit pohádkové prostředí od reálného*
- *dramatizovat jednoduchý příběh*
- *vyprávět zhlédnutý filmový nebo divadelní příběh podle daných otázek*

Učivo

- **přednes** – říkanky a krátké básničky
- **poslech** předčítaného textu
- **porozumění textu** – hlavní postava a její vlastnosti, rozlišení místa, času a děje, prostředí reálné a pohádkové, hlavní myšlenka
- **reprodukce a dramatizace podle dané osnovy**
- **základní literární pojmy** – literární druhy a žánry: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň; pohádka, povídka, pověst, bajka; spisovatel, básník, kniha, čtenář; divadelní představení, herec

2. stupeň

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *komunikovat v běžných situacích, rozlišovat spisovný a nespisovný jazyk*
- *ovládat koncepci a úpravu běžných písemností (dopis, adresa, poštovní poukázka)*
- *sestavit vlastní životopis a napsat žádost podle předlohy*
- *číst plynule s porozuměním*
- *orientovat se v Pravidlech českého pravopisu*
- *umět reprodukovat text*
- *popsat děje, jevy, osoby, pracovní postupy*
- *vyprávět podle předem připravené osnovy a písemně zpracovat zadané téma*

Učivo

- **čtení** – prohlubování čtenářských dovedností, tiché čtení s porozuměním; beletrie, odborné texty (slovníky, encyklopedie, jazykové příručky), noviny, časopisy
- **mluvený projev** – zásady dorozumívání, zásady kultivovaného projevu, komunikační žánry (projev, diskuse), osobní komunikace, otázky a odpovědi
- **písemný projev** – osobní komunikace, dotazník, žádost, životopis, charakteristika, korespondence, písemná komunikace s úřady (i využití PC)

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zvládat pravopis slov s předponami a předložkami*
- *znát vyjmenovaná slova a ovládat jejich pravopis*
- *skloňovat podstatná jména a přídavná jména*
- *znát osobní zájmena a časovat slovesa*
- *poznat a určit slovní druhy*
- *znát pravopis při shodě přísudku s podmětem*
- *rozeznat větu jednoduchou od souvětí*
- *zvládat pravopis přičestí minulého při shodě přísudku s podmětem*
- *rozlišovat spisovný a nespisovný jazyk*

Učivo

- **nauka o slově** – tvoření slov, slovní základ, předpony, přípony, pravopis bje-bě, vje-vě, mně-mě, pravopis po obojetných souhláskách
- **tvarosloví** – vyjmenovaná slova a slova příbuzná; slovní druhy; pádové otázky; vzory podstatných jmen, skloňování podstatných jmen; časování sloves; osobní zájmena; přídavná jména – druhy, vzory, skloňování, shoda s podstatným jménem; číslovky základní a řadové
- **skladba** – základní větné členy, shoda přísudku s podmětem, pravopis koncovek přičestí minulého, věta jednoduchá a souvětí

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozeznat základní literární druhy a žánry*
- *dokázat vyhledat potřebné informace v oblasti literatury*
- *orientovat se v literárním textu, hledat a pokusit se najít hlavní myšlenku*
- *umět ústně formulovat dojmy z četby, divadelního nebo filmového představení*
- *získat pozitivní vztah k literatuře*

Učivo

- **práce s textem** – charakteristika děje a jednajících postav příběhu, výklad přiměřeného textu, hlavní myšlenka
- **poslech a reprodukce** – soustředěný poslech, reprodukce přečteného, recitace, dramatizace, čtenářský zážitek vyjádřený vlastní kresbou
- **literární druhy a žánry** – poezie, próza, divadelní hra, literatura pro děti a mládež, významní autoři české a světové literatury

5.1.2 CIZÍ JAZYK

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Cílem výuky cizího jazyka je, aby žáci získali základ komunikace v cizím jazyce především v oblasti jeho zvukové podoby, přednostně v anglickém jazyce. Jedná se o osvojování jednoduchých sdělení a základů pravidel komunikace v běžných každodenních situacích, se kterými se žáci mohou setkat. Výuka cizího jazyka může přispět i k rozvíjení řečových dovedností. Rozsah slovní zásoby se přizpůsobuje tomuto zaměření výuky.

Je možné zařadit jiný cizí jazyk, ale škola musí upozornit zákonného zástupce žáka, že ve vzdělávacím systému nemusí být zajištěná návaznost při přechodu na jinou školu.

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *být seznámen s cizím jazykem ve zvukové podobě*
- *osvojit si základní výslovnostní návyky*
- *ovládat fonetickou podobu abecedy*
- *zvládat základní číslovky a jejich pojmenování*
- *rozumět obecně známým slovům a frázím a zvládnout pozdravy, přání a poděkování*
- *vytvořit jednoduché otázky, zápor a odpovědi*
- *vést jednoduchý rozhovor*
- *zvládat čtení a překlad jednoduchých pojmů a názvů*
- *orientovat se ve slovníku daného jazyka*

Učivo

- **jednoduchá sdělení** – pozdravy, poděkování, omluva, žádost, představování, přivítání a rozloučení, blahopřání, žádost o pomoc, formulace dotazů na dané téma, souhlasy a nesouhlasy
- **čtení a překlad jednoduchých pojmů a názvů**
- **základní jednoduché fráze**
- **tematické okruhy** – domov, rodina, město, příroda, škola, počasí, sport, zdraví a nemoc, oblékání, nákupy, jídlo a pití, kalendář, ubytování
- **základní gramatické struktury** – věta jednoduchá v přítomném čase, tvorba otázky a záporu, odpovědi na otázky
- **práce se slovníkem** – orientace ve slovníku cizího jazyka

5.2 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast je založena na praktických činnostech, sleduje využití matematických dovedností v běžném životě, posiluje schopnost logického myšlení a prostorové představivosti. Žáci si osvojují základní matematické pojmy a symboly, matematické postupy a způsoby jejich užití. Učí se přesnosti a uplatňování matematických pravidel, používání kalkulačtoru a matematických výukových programů. Matematika prolíná celým základním vzděláváním, postupně pomáhá žákům získávat matematickou gramotnost a učí je dovednostem využitelným v praktickém životě.

Důležitou součástí matematického vzdělávání je osvojení rýsovacích technik, které žáci využijí při dalším studiu. Na úrovni školních vzdělávacích programů je možné vytvořit v 8. a 9. ročníku samostatný předmět *Rýsování*.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace je rozdělen na tematické okruhy:

- *Čísla a početní operace*
- *Závislosti, vztahy a práce s daty*
- *Geometrie v rovině a prostoru*
- *Aplikační úlohy*

Tematický okruh *Čísla a početní operace* je zařazený na 1. stupni a dále se rozvíjí na 2. stupni. Žáci se postupně seznamují s čísly, vytváří si konkrétní představu o číslech a číselné ose, osvojují si postupy matematických operací, jejich důležitost a užití. Jedná se především o sčítání, odčítání, násobení a dělení, měření, odhadování a zaokrouhlování.

V tematickém okruhu *Závislosti, vztahy a práce s daty* se žáci učí uvědomovat si, jaký má význam třídění a seskupování dat podle určitých kritérií, vzájemné souvislosti a závislosti mezi nimi. Získávají číselné údaje různými způsoby, například měřením. Osvojují si převody jednotek délky, obsahu, objemu, hmotnosti a času. Sestavují jednoduché tabulky a grafy.

V tematickém okruhu *Geometrie v rovině a prostoru* žáci rozeznávají, pojmenovávají a znázorňují základní geometrické útvary. Hledají podobnosti a odlišnosti útvarů, které se vyskytují všude kolem nás a popisují vzájemné polohy objektů v rovině a v prostoru. Učí se porovnávat, měřit a zdokonalovat svůj grafický projev.

V tematickém okruhu *Aplikační úlohy* žáci hledají řešení úloh, které může být nezávislé na matematických znalostech a dovednostech. Žáci si rozvíjejí logické myšlení a podle míry rozumové vyspělosti se snaží řešit problémové situace a úlohy z běžného života a hledat více možných řešení. Řeší různé zábavné úlohy, kvízy, rébusy, doplňovačky a učí se samostatně pracovat při využívání prostředků výpočetní techniky a používání některých dalších pomůcek.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- osvojování a chápání matematických postupů a schopnosti zpracování poznatků
- rozvíjení paměti a logického myšlení prostřednictvím matematických operací
- používání matematických symbolů
- vytváření prostorové představivosti
- rozboru problému, stanovení postupu jeho řešení, odhadu výsledku a vyhodnocení správnosti výsledku
- řešení základních matematických operací, přesné a jasné formulace úkolu a jeho výsledku
- uplatnění matematických znalostí a dovedností v běžném životě (odhady, měření, porovnávání velikostí a vzdáleností, orientace)

- rozvíjení spolupráce při společném řešení stanovených úkolů
- rozvíjení samostatnosti, systematickosti, vytrvalosti, přesnosti a sebekontroly
- zdokonalování grafického projevu a základních rýsovacích technik

5.2.1 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

ČÍSLO A POČETNÍ OPERACE

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- číst, psát a používat číslice v oboru do 20, numerace do 100
- sčítat a odčítat s pomocí znázornění v oboru do 20
- porovnávat množství a vytvářet soubory prvků podle daných kritérií v oboru do 20
- znát matematické pojmy +, -, =, <, > a umět je zapsat
- umět rozklad čísel v oboru do 20
- řešit jednoduché slovní úlohy na sčítání a odčítání v oboru do 20

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- číst, psát a porovnávat čísla v oboru do 100 i na číselné ose, numerace do 1000
- rozeznávat sudá a lichá čísla
- sčítat a odčítat z paměti i písemně dvouciferná čísla
- zapsat a řešit jednoduché slovní úlohy
- zaokrouhlovat čísla na desítky i na stovky s využitím ve slovních úlohách
- zvládnout s názorem řady násobků čísel 2 až 10 do 100
- tvořit a zapisovat příklady na násobení a dělení v oboru do 100
- umět používat kalkulaátor

Učivo

- obor přirozených čísel do 1000
- násobilka
- zápis a rozklad čísla v desítkové soustavě, číselná osa
- porovnávání čísel
- sčítání, odčítání, násobení, dělení
- práce s kalkulaátorem

ZÁVISLOSTI, VZTAHY A PRÁCE S DATY

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- zvládat orientaci v prostoru a používat výrazy vpravo, vlevo, pod, nad, před, za, nahoře, dole, vpředu, vzadu
- modelovat jednoduché situace podle pokynů a s využitím pomůcek
- doplňovat jednoduché tabulky, schémata a posloupnosti čísel v oboru do 20
- uplatňovat matematické znalosti při manipulaci s drobnými mincemi

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- určit čas s přesností na čtvrt hodiny, převádět jednotky času v běžných situacích
- umět jednoduché převody jednotek délky, hmotnosti a času

- *vyhledat a roztřídit jednoduchá data (údaje, pojmy apod.) podle návodu*
- *orientovat se a číst v jednoduché tabulce*
- *uplatňovat matematické znalosti při manipulaci s penězi*

Učivo

- úlohy na orientaci v prostoru a čase
- manipulační činnosti s konkrétními předměty
- jednotky hmotnosti, délky a času
- peníze
- tabulky

GEOMETRIE V ROVINĚ A V PROSTORU

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *poznat a pojmenovat základní geometrické tvary a umět je graficky znázornit*
- *umět používat pravítko*
- *rozeznat přímku a úsečku, narýsovat je a vědět, jak se označují*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *měřit a porovnávat délku úsečky*
- *sestrojit rovnoběžky a kolmice*
- *znázornit, narýsovat a označit základní rovinné útvary*
- *určit osu souměrnosti překládáním papíru*
- *vypočítat obvod mnohoúhelníku sečtením délek jeho stran*
- *poznat základní tělesa*

Učivo

- **základní útvary v rovině** – bod, čára, přímk, polopřímka, vzájemná poloha dvou přímek v rovině, úsečka, délka úsečky, trojúhelník, čtverec, obdélník, čtyřúhelník, kružnice, kruh
- **základní útvary v prostoru** – kvádr, krychle, koule, válec
- **osová souměrnost**

APLIKAČNÍ ÚLOHY

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *řešit jednoduché praktické slovní úlohy, jejichž řešení nemusí být závislé na matematických postupech*

Učivo

- číselné a obrázkové řady
- doplňovačky

2. stupeň

ČÍSLO A POČETNÍ OPERACE

Očekávané výstupy

žák by měl

- psát, číst, porovnávat a zaokrouhlovat čísla v oboru do 1 000 000
- zvládat orientaci na číselné ose
- písemně sčítat, odčítat, násobit a dělit víceciferná čísla, dělit se zbytkem
- pracovat se zlomky a smíšenými čísly, používat vyjádření vztahu celek – část (zlomek, desetinné číslo, procento)
- číst desetinná čísla, znát jejich zápis a provádět s nimi základní početní operace
- řešit jednoduché úlohy na procenta
- provádět odhad výsledku, zaokrouhlovat čísla

Učivo

- celá čísla – obor přirozených čísel do 1 000 000, číselná osa
- písemné sčítání, odčítání, násobení a dělení víceciferným číslem
- rozklad čísla, porovnávání, zaokrouhlování, odhad
- zlomky – základní pojmy, základní početní operace, zápis, užití
- desetinná čísla – zápis, čtení, užití, jednoduché matematické operace s nimi
- procenta – základní pojmy, jednoduché výpočty, úrok
- dělitelnost přirozených čísel – prvočíslo, číslo složené, násobek, dělitel, nejmenší společný násobek, největší společný dělitel, kritéria dělitelnosti
- rovnice – jednoduchá lineární rovnice
- římské číslice

ZÁVISLOSTI, VZTAHY A PRÁCE S DATY

Očekávané výstupy

žák by měl

- užívat a ovládat převody jednotek délky, hmotnosti, času, obsahu, objemu
- zvládat početní úkony s penězi
- používat měřítko mapy a plánu
- vyhledávat, třídit a porovnávat data
- vypracovat jednoduchou tabulku

Učivo

- jednotky – délky, času, hmotnosti, objemu, obsahu, praktické převody
- závislosti a data – příklady závislostí z praktického života a jejich vlastností, grafy, tabulky; aritmetický průměr
- poměr – měřítko

GEOMETRIE V ROVINĚ A V PROSTORU

Očekávané výstupy

žák by měl

- umět zacházet s rýsovacími pomůckami a potřebami
- odhadovat délku úsečky, určit délku lomené čáry, graficky sčítat a odčítat úsečky
- vyznačovat, rýsovat a měřit úhly, provádět jednoduché konstrukce
- znát a rýsovat základní rovinné útvary a zobrazovat jednoduchá tělesa
- vypočítat obvod a obsah trojúhelníka, čtverce, obdélníka, kruhu
- vypočítat povrch a objem kvádru, krychle a válce

- *číst a rozumět jednoduchým technickým výkresům*
- *sestrojit základní rovinné útvary ve středové a osově souměrnosti*
- *načrtnout základní tělesa a sestrojít jejich síť*
- *používat technické písmo*

Učivo

- **rovinné útvary** – přímka, polopřímka, úsečka, kružnice, kruh, úhel, trojúhelník, čtyřúhelník (lichoběžník, rovnoběžník), pravidelný šesti a osmiúhelník, vzájemná poloha přímek v rovině (typy úhlů)
- **metrické vlastnosti v rovině** – druhy úhlů, vzdálenost bodu od přímky
- **prostorové útvary** – kvádr, krychle, koule, válec, jehlan
- **konstrukční úlohy** – osa úsečky, osa úhlu, osová souměrnost, středová souměrnost, jednoduché konstrukce kružítkem, čtvercová síť, druhy čar a jejich použití, kótování, pravouhlé promítání, technické písmo

APLIKAČNÍ ÚLOHY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *samostatně řešit praktické úlohy*
- *hledat různá řešení předložených situací*
- *aplikovat poznatky a dovednosti z jiných vzdělávacích oblastí*
- *využívat prostředky výpočetní techniky při řešení úloh*

Učivo

- číselné a logické řady
- číselné a obrázkové analogie
- praktické geometrické úlohy

5.3 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast zahrnuje základy práce s osobním počítačem a základním programovým vybavením, zejména textovým editorem, manažerem souborů, dostupnými výukovými a vzdělávacími programy. Jako nadstandardní učivo je možno v této oblasti zařadit práci s webovým prohlížečem a elektronickou poštou.

Žáci si prostřednictvím práce s výukovými počítačovými programy v ostatních vzdělávacích oborech osvojují obsluhu počítače na elementární uživatelské úrovni.

Získané dovednosti se stávají pro žáky výhodou v praktickém životě i při pracovním uplatnění.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznávání možností výpočetní techniky, osvojení znalostí a dovedností práce s počítačem;
- rozvíjení myšlení a logického uvažování;
- vyhledávání a využívání potřebných informací;
- sebevzdělávání a ke komunikaci prostřednictvím výpočetní techniky;
- samostatnému rozhodování při hledání optimálních řešení;
- získávání odpovědného přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na internetu;
- využívání možností počítače k prezentaci výsledků své práce.

5.3.1 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

1. stupeň

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *ovládat základní obsluhu počítače*
- *pracovat s výukovými a zábavnými programy podle pokynu*
- *dodržovat pravidla bezpečné a zdravotně nezávadné práce s výpočetní technikou*

Učivo

- základní části a popis počítače
- základní uživatelská obsluha počítače
- komponenty počítače, jejich pojmenování a funkce
- software počítače (textový editor, kreslicí programy)
- zásady bezpečnosti práce a prevence zdravotních rizik spojených s využíváním výpočetní techniky

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *ovládat základy psaní na klávesnici, na uživatelské úrovni práci s textovým editorem, využívat vhodné aplikace*
- *zvládat práci s výukovými programy*
- *vyhledat potřebné informace na internetu*
- *dodržovat pravidla zacházení s výpočetní technikou*
- *osvojit si základy elektronické komunikace*

Učivo

- základní funkce textového, grafického editoru a tabulkového kalkulátoru
- přídatná zařízení počítače, jejich účel, použití a obsluha
- základní způsoby elektronické komunikace – e-mail, mobilní telefon
- práce s výukovými programy, hry, multimédia
- seznámení se s možnostmi vyhledávání informací pomocí internetu

5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět rozvíjí základní poznatky žáka o životě společnosti, o živé a neživé přírodě a jejich významu pro člověka. Vychází z prvotních zkušeností, znalostí a vědomostí žáka, ze specifík místa, kde žije. Žák se učí nově nabyté znalosti a dovednosti uplatňovat v běžném životě.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pomáhá žákům utvářet citový vztah k rodné zemi, k nejbližšímu okolí. Žáci si vytvářejí základy hodnotového systému a zdravého životního stylu. Osvojují si a upevňují vhodné chování a jednání mezi lidmi, učí se chápat rozdílnosti mezi jednotlivci a tolerovat je, navzájem si pomáhat a spolupracovat.

Vzdělávací obor oblasti Člověk a jeho svět je členěn do tematických okruhů:

- *Místo, kde žijeme*
- *Lidé kolem nás*
- *Lidé a čas*
- *Rozmanitost přírody*
- *Člověk a jeho zdraví*

Propojováním tematických okruhů se mohou tvořit v ŠVP různé varianty⁹ a obsahy vzdělávacích předmětů.

Vzdělávací oblast je důležitou složkou počátečního vzdělávání a je základem pro výuku ve vzdělávacích oblastech *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a *Člověk a zdraví*.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí poznávat své neblížejší okolí, orientovat se v něm a cítit se v něm bezpečně. Postupně poznávají nejbližší okolí místa bydliště a školy a dále své znalosti rozšiřují o důležitá místa v obci, regionu, zemi.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* se žáci učí základům společenského chování a jednání. Uvědomují si, že lidé se od sebe navzájem liší a učí se tolerovat odlišnosti mezi lidmi. Při praktických činnostech se žáci učí spolupracovat. Seznamují se se základními právy dítěte. Učí se chování v krizových situacích, jak jim předcházet, jak na ně reagovat.

V tematickém okruhu *Lidé a čas* se žáci učí orientovat se v čase a určovat ho. Poznávají, jak se život a věci v toku času vyvíjejí a mění. Rozlišují přítomnost, minulost a budoucnost. Důležitou složkou je praktické poznávání způsobu života v nejbližším okolí, návštěva významných historických památek v místě bydliště.

V tematickém okruhu *Rozmanitost přírody* se žáci seznamují se změnami v přírodě v průběhu roku. Učí se při praktických činnostech sledovat, jak změny v přírodě ovlivňují činnost lidí a jejich život a jaký vliv má činnost lidí na přírodu. Vytvářejí si vztah k přírodě a poznávají, že pro další život lidí je velmi důležitá ochrana životního prostředí.

V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* žáci poznávají sami sebe, seznamují se se svým tělem, učí se poznávat jeho funkce. Učí se dodržovat správné hygienické návyky a uvědomovat si jejich důležitost pro ochranu zdraví. Poznávají, co jejich zdraví prospívá a co ho poškozují, jak se dá předcházet škodlivým vlivům. Učí se za své zdraví zodpovídat a pečovat o ně.

⁹ Je možné vytvářet předměty Prvouka (1. – 3. roč.), Vlastivěda a Přírodověda (4. – 5. roč.) nebo jen jeden předmět (1. až 5. roč.).

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- vytváření základních pracovních návyků
- osvojování pravidel slušného chování a jednání a vytváření pozitivních mezilidských vztahů
- zájmu o dění v místě bydliště, poznávání nejbližšího okolí a formování citového vztahu k místu a k zemi, kde žije
- rozvoji myšlení a vyjadřování, k rozšiřování slovní zásoby při pojmenovávání věcí, jevů a dějů
- chápání významu věcí, jevů a dějů, jejich vlastností, vzájemných vztahů a souvislostí
- pozorování, pojmenovávání, porovnávání poznatků a zkušeností
- poznávání propojení mezi člověkem a přírodou a jejich vzájemného ovlivňování, vytváření pozitivního vztahu k živé i neživé přírodě
- upevňování hygienických návyků, zásad zdravého životního stylu
- hledání potřebných informací a jejich užití v běžném životě

5.4.1 ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zvládnout orientaci v okolí svého bydliště a v okolí školy*
- *popsat a zvládat cestu do školy*
- *znát nejvýznamnější místa v okolí*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *popsat polohu svého bydliště na mapě, začlenit svou obec (město) do příslušného kraje*
- *orientovat se na mapě České republiky, určit světové strany*
- *mít základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě*
- *znát region, ve kterém bydlí, jeho pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti*
- *sdělit a popsat poznatky a zážitky z vlastních cest*
- *poznat státní symboly*

Učivo

- **domov a jeho okolí** – orientace v obci podle plánu, mapa místní krajiny, adresa bydliště, místní pověsti, tradice a zvyky, kulturní a historické zajímavosti
- **škola** – prostředí školy a život ve škole a jejím okolí, základy dopravní výchovy
- **obec (město)** – poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačná místa, části obce (města)
- **okolní krajina** (místní oblast, region) – charakteristické znaky krajiny, regionální zvláštnosti, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu, významné orientační body

- **Česká republika** – orientace na mapě ČR, hranice státu, povrch a podnebí; města, regiony, obyvatelstvo
- **Evropa** – mapa Evropy, cestování
- **mapy** – čtení mapy, vysvětlivky

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *znát role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, rozlišovat blízké příbuzenské vztahy*
- *mít osvojené základy společenského chování*
- *projevovat toleranci k odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům*
- *pojmenovat nejběžnější povolání a pracovní činnosti*
- *vědět, jak se chovat při setkání s neznámými lidmi*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *dodržovat pravidla pro soužití ve škole, v rodině, v obci (městě)*
- *rozpoznat ve svém okolí nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých*
- *znát základní práva dítěte, práva a povinnosti žáka školy*
- *reagovat vhodným způsobem na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Učivo

- **rodina a společnost** – role členů rodiny, práva a povinnosti v rodině, příbuzenské vztahy, život a funkce rodiny, mezilidské vztahy, základní pravidla společenského chování; zájmové organizace a spolky; jednání v obchodě, na poště, u lékaře; různé způsoby placení
- **právo a spravedlnost** – základní práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy; protiprávní jednání (krádež, šikanování, zneužívání, týrání) a jeho postih
- **osobní bezpečí** – chování v rizikovém prostředí a v krizových situacích, služby odborné pomoci (pomáhající organizace)
- **situace hromadného ohrožení** – chování při požáru, při vyhlášení poplachu, při dopravní nehodě, důležitá telefonní čísla

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zvládnout jednoduchou orientaci v čase*
- *poznat, kolik je hodin*
- *znát rozvržení svých denních činností*
- *rozlišovat děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- *poznávat různé lidské činnosti*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *rozeznat rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách*
- *znát významné události a pověsti, které se vztahují k regionu a kraji*
- *vědět o nejvýznamnějších kulturních, historických a přírodních památkách v okolí svého bydliště*

Učivo

- **orientace v čase** – určování času a měření času, roční období, den, týden, měsíce, rok, kalendář
- **naše země v dávných dobách** – způsob života v pravěku, příchod Čechů, počátky českého státu, život ve středověku
- **současnost a minulost v našem životě** – proměny způsobu života; minulost kraje; významné historické objekty v regionu a ČR; regionální pověsti, tradiční lidové svátky, státní svátky a významné dny

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *popsat a porovnat viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích*
- *poznat nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat*
- *pojmenovat základní druhy ovoce a zeleniny a poznat rozdíly mezi dřevinami a bylinami*
- *uplatňovat základní zásady chování v přírodě*
- *provádět jednoduché pokusy se známými látkami*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *poznat propojenost živé a neživé přírody, přizpůsobení organismů prostředí*
- *popsat střídání ročních období*
- *uvést zástupce živočišné a rostlinné říše vyskytující se v nejbližším okolí a popsat jejich základní životní podmínky*
- *zvládat péči o pokojové rostliny a znát způsob péče o drobná domácí zvířata*
- *uplatňovat zásady ochrany přírody a životního prostředí*
- *popsat vliv činnosti lidí na přírodu a posoudit, které činnosti přírodnímu prostředí pomáhají a které ho poškozují*
- *provést jednoduchý pokus podle návodu*

Učivo

- **příroda v ročních obdobích** – znaky ročních období, chování živočichů, péče o zvířata a ptáky, sezonní práce na zahradě a na poli
- **pohyby Země**
- **látky a jejich vlastnosti** – základní rozdělení látek a jejich vlastnosti, porovnávání látek
- **voda a vzduch** – výskyt, vlastnosti a význam, oběh vody v přírodě, ochrana vodních toků; vlastnosti, složení, význam a proudění vzduchu, ochrana ovzduší
- **půda** – působení přírodních vlivů; význam půdy
- **rostliny, houby, živočichové** – projevy, průběh a způsob života; životní podmínky; výživa, stavba těla u vybraných druhů; chráněné a ohrožené druhy; význam v přírodě a pro člověka
- **ochrana přírody** – chování k přírodě; péče o životního prostředí; třídění odpadů a jejich likvidace; živelné pohromy a ekologické katastrofy

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *uplatňovat hygienické návyky a zvládat sebeobsluhu*
- *dodržovat zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných*
- *uplatňovat základní pravidla silničního provozu pro chodce*
- *pojmenovat hlavní části lidského těla*
- *dokázat sdělit své zdravotní potíže a pocity*
- *zvládnout ošetření drobných poranění*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *pojmenovat a popsat orgánové soustavy*
- *rozlišit jednotlivé etapy lidského života*
- *uplatňovat základní dovednosti a návyky související s preventivní ochranou zdraví a zdravého životního stylu*
- *uplatňovat základní pravidla silničního provozu pro cyklisty*
- *poskytnout první pomoc při drobných úrazech a přivolat lékařskou pomoc*
- *mít osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek*
- *reagovat přiměřeně na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Učivo

- **lidské tělo** – části lidského těla, hlavní orgány a orgánové soustavy a jejich funkce, rozdíly mezi mužem a ženou
- **péče o zdraví, zdravá výživa** – denní režim; zdravá strava a pitný režim; význam aktivního pohybu; osobní a intimní hygiena; běžné nemoci a prevence, chování v době nemoci, základní péče o nemocného; drobné úrazy a poranění, předcházení úrazům, první pomoc
- **návykové látky a zdraví** – nejčastější druhy návykových látek a jejich odmítání, nebezpečí gamblersství (chorobné hráčství)
- **osobní bezpečí** – bezpečné chování v silničním provozu; krizové situace a formy násilí; agresivita, obrana proti agresivním jedincům; služby odborné pomoci
- **ochrana člověka za mimořádných událostí**

5.5 ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a společnost má nezastupitelnou roli v přípravě žáků na občanský život. Svým obsahem navazuje na vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět*. Seznamuje žáky s historií našeho národa v kontextu s významnými událostmi světových dějin a učí je poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví. Objasňuje principy existence a fungování demokratické společnosti. Utváří a rozvíjí osobnost žáků po stránce mravní a estetické, formuje jejich vnitřní postoje k důležitým oblastem lidského života a pomáhá jim orientovat se v mezilidských vztazích.

Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost se u žáků formují sociální dovednosti a postoje důležité v občanském životě. Součástí vzdělávání je prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů, výchova k toleranci, respektování lidských práv a k prosazování rovnoprávnosti mužů a žen, výchova k úctě a ochraně přírodního prostředí a kulturních hodnot.

Vzdělávací oblast zahrnuje vzdělávací obory **Dějepis** a **Výchova k občanství**.

Vzdělávací obor **Dějepis** poskytuje žákům základní poznatky o dějinném vývoji lidstva i vlastního národa, seznamuje je s významnými historickými událostmi a osobnostmi, které ovlivnily život v minulosti a mají význam pro současnost. Vede žáky k poznání, že historie není pouze věda s výčtem dat a událostí, ale v podobě kulturněhistorických památek obohacuje náš život a dává nám příklady pro jednání i v současnosti.

Vzdělávací obor **Výchova k občanství** se zaměřuje na formování osobnosti žáků po stránce mravní, citové a volní tak, aby jejich začleňování do společenských vztahů bylo co nejúspěšnější. Cílem je vybavit žáky základními vědomostmi o podstatě a fungování společnosti, o právech a povinnostech občanů, poskytnout jim základní orientaci v právních předpisech a normách potřebných v běžném životě a vytvářet u nich základy právního vědomí a občanské odpovědnosti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- získání základních vědomostí o minulosti a současnosti naší země v kontextu se světovými dějinami
- poznání postupné změny způsobu života lidí v různých epochách dějinného vývoje
- poznávání historických a kulturních památek, jejich ochraně a úctě k nim
- zvládání přiměřeně náročných situací běžného života
- osvojení norem společenského chování a občanského soužití, chápání hodnoty pozitivních mezilidských vztahů
- kultivovanému vyjadřování vlastních myšlenek, názorů, postojů a potřeb a jejich obhajování
- nacházení místa a své role ve společnosti a vytváření představy o vlastní budoucnosti
- úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům, k rozvíjení respektu ke kulturním, náboženským a jiným odlišnostem lidí, skupin a různých společenství
- získávání orientace v aktuálním dění naší země a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti
- pochopení podstaty demokracie, práv a povinností občanů, rozpoznání protiprávního jednání a vědomí jeho důsledků

5.5.1 DĚJEPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít představu o rozdílech způsobu života pravěkých a současných lidí*
- *podle obrázků umět popsat pravěká zvířata, způsob jejich lovu, zbraně, předměty denní potřeby a kultovní předměty*
- *pochopit význam dějin jako sdělení minulosti*

Učivo

- historické prameny; doba předhistorická, doba historická; získávání informací o dějinách
- **pravěk** – život v pravěku; hmotná a duchovní kultura

NEJSTARŠÍ CIVILIZACE – STAROVĚK

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat život v době nejstarších civilizací*
- *znát souvislosti mezi přírodními podmínkami a vývojem starověkých států*

Učivo

- **starověké civilizace** – Egypt, Řecko, Řím – informativně obecné znaky a specifické zvláštnosti (hospodářského, společenského, politického, kulturního a náboženského vývoje); přínos pro rozvoj světové kultury, vznik písma; významné osobnosti; historické památky

STŘEDOVĚK A KŘESŤANSTVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o prvních státních útvarech na našem území*
- *mít základní poznatky z období počátku českého státu*
- *znát úlohu a postavení církve ve středověké společnosti*
- *být seznámen s obdobím rozkvětu českého státu v době přemyslovské a lucemburské*
- *charakterizovat příčiny, průběh a důsledky husitského hnutí*

Učivo

- **středověk** – Slované, stěhování národů; Sámova říše; Velkomoravská říše; příchod Cyrila a Metoděje na Moravu; počátky českého státu; románská kultura
- **rozmach českého státu za vlády Přemyslovců a Lucemburků** – změny ve středověké společnosti; rozvoj měst; život v době vlády Karla IV.; rozvoj kultury a vzdělání; gotická a renesanční kultura
- **husitství** – příčiny, průběh, výsledky; významné osobnosti; doba vlády Jiřího z Poděbrad

NOVOVĚK

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o důsledcích objevných cest a poznávání nových civilizací*
- *znát rozdíly způsobu života společnosti jednotlivých historických etap*
- *mít přehled o zásadních historických událostech v naší zemi*
- *poznat významné osobnosti našich dějin*

Učivo

- **počátek novověku** – objevné cesty a jejich důsledky, Kryštof Kolumbus, poznávání nových civilizací, humanismus; vynález knihtisku, další důležité objevy a vynálezy
- **České země za vlády Habsburků** – doba Rudolfa II., bitva na Bílé hoře a její důsledky, život v pobělohorské době, barokní kultura
- **osvícenství** – vláda a reformy Marie Terezie a Josefa II., selské rebelie, hospodářský a kulturní rozvoj
- **národní obrození** – utváření novodobého českého národa, František Palacký, revoluční rok 1848, česká politika a kultura na konci 19. století

NEJNOVĚJŠÍ DĚJINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *být seznámen s příčinami a politickými, sociálními a kulturními důsledky 1. světové války*
- *mít základní poznatky o vzniku samostatné Československé republiky*
- *znát průběh a důsledky 2. světové války a nový politický a hospodářský vývoj v Evropě*
- *chápat význam událostí v roce 1989 a vítězství demokracie v naší vlasti*

Učivo

- **1. světová válka** – vznik československého státu, první prezident T. G. Masaryk, období 1. republiky; hospodářská krize a 30. léta v Československu, fašismus v Evropě, prezident Edvard Beneš, Mnichovská zrada
- **2. světová válka** – protektorát Čechy a Morava, Slovenský stát, průběh a důsledky války, domácí a zahraniční odboj; holocaust
- **poválečný vývoj** – období zápasu o demokracii, únor 1948, totalitní režim a odpor proti němu, rok 1968, nové společenské poměry v Evropě, události 1989, vznik České republiky a vstup do EU

5.5.2 VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávací oboru

2. stupeň

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít základní informace o sociálních, právních a ekonomických otázkách rodinného života a rozlišovat postavení a role rodinných příslušníků*
- *respektovat mravní principy a pravidla společenského soužití*
- *formulovat své nejbližší plány*
- *uplatňovat vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích a rozlišit projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem*
- *rozpoznat hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a být ohleduplný ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům*
- *být seznámen s nebezpečím rasismu a xenofobie*
- *kriticky přistupovat k projevům vandalismu*
- *tolerovat kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti*

Učivo

- **obec, region, kraj** – zajímavosti a významné osobnosti obce, regionu, kraje; přírodní zajímavá místa, kulturní památky, národní zvyky a obyčeje
- **rodina, škola** – funkce a struktura rodiny, zákon o rodině, úplná a neúplná rodina, náhradní rodinná péče, odpovědnost rodičů za výchovu dětí; práva a povinnosti žáků, vztahy ve škole, význam vzdělání pro život
- **naše vlast** – významné události a osobnosti, které proslavily naši vlast; státní svátky
- **mezilidské vztahy ve společnosti** – základní pravidla společenského chování; mezilidská komunikace; úcta k člověku; rovnoprávné postavení žen a mužů; rovnocennost a rovnoprávnost národnostních menšin; problémy lidské nesnášenlivosti; mravní hodnoty jedince; člověk a svoboda; otázky víry a náboženství, nebezpečí náboženských sekt

STÁT A PRÁVO

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít základní znalosti o podstatě a fungování demokratické společnosti*
- *chápat státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy*
- *uvést symboly našeho státu a znát způsoby jejich užívání*
- *znát základní práva a povinnosti občanů*
- *uvědomovat si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání*
- *zvládat běžnou komunikaci s úřady*

Učivo

- **právní základy státu** – Ústava a zákony ČR; prezident republiky; složky státní moci, jejich orgány a instituce; politické strany; státní občanství; státní symboly
- **státní správa a samospráva** – orgány a instituce státní správy a samosprávy; volby do zastupitelských orgánů

- **lidská práva** – principy demokracie; základní lidská práva, Listina základních práv a svobod, práva dítěte a jejich ochrana, rodinné právo; poškozování lidských práv, týrané dítě, zneužívané dítě, šikana, diskriminace; národnostní problematika
- **člověk a právo** – práva a povinnosti občana; právní řád; orgány právní ochrany; soudy; právní dokumenty občana; právní vztahy a z nich vyplývající závazky; pracovní právo; osobní vlastnictví; druhy a postihy protiprávního jednání; trestná činnost mládeže; styk s úřady

PÉČE O OBČANA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *chápat význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním*
- *dokázat vyřizovat své osobní záležitosti, v případě potřeby požádat vhodným způsobem o radu*
- *rozeznat nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy*
- *uvědomovat si význam sociální péče o potřebné občany*
- *využívat v krizových situacích služeb pomáhajících organizací*
- *mít osvojeny nezbytné dovednosti potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí*

Učivo

- **školství v ČR** – právo na vzdělání, význam vzdělání, školský systém; příprava pro profesní uplatnění; systém celoživotního vzdělávání
- **pracovní uplatnění** – kvalifikace, rekvalifikace; odměna za práci; daně; nezaměstnanost, pracovní úřady, finanční podpora v nezaměstnanosti
- **peníze a jejich funkce** – podoby peněz; formy platby; hospodaření a rozpočet rodiny; měna v EU a ostatní cizí měny
- **zdravotní a sociální péče** – systém zdravotní péče; zdravotní a sociální pojištění; sociální zabezpečení; orgány a instituce zdravotní a sociální péče; pomáhající organizace (krizová centra)
- **člověk a volný čas** – kultura; sport; volnočasové aktivity; zájmové a sportovní organizace; význam kultury v životě člověka; kulturní zařízení; nevhodné využívání volného času; nebezpečí drog

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uvést některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah, a vědět o výhodách spolupráce mezi státy*
- *vědět o právech občanů ČR v rámci EU a způsobech jejich uplatňování*
- *uvést příklady mezinárodního terorismu*

Učivo

- **evropská integrace** – členské státy EU, postavení ČR v rámci EU
- **mezinárodní spolupráce** – ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy; významné mezinárodní organizace

5.6 ČLOVĚK A PŘÍRODA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a příroda navazuje na vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět*, která přibližuje přírodovědné učivo na 1. stupni. Dává žákům příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součásti jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Žáci získávají základ pro pochopení a porozumění přírodních zákonitostí a poznatků, které mohou uplatnit v praktickém životě. Seznamují se s vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a se závislostí člověka na přírodních zdrojích. Oblast učí žáky využívat přírodovědné znalosti ve prospěch ochrany přírody.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda zahrnuje vzdělávací obory Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis, které svým charakterem výuky umožňují žákům hlouběji porozumět procesům probíhajícím v přírodě, vzájemným souvislostem a vztahům mezi nimi.

Vzdělávací oblast umožňuje žákům poznávat přírodní a socioekonomické podmínky nejen v nejbližším okolí a na území ČR, ale i v Evropě a ve světě. Vychází z osobních zkušeností a znalostí žáků a rozvíjí jejich specifické zájmy.

Vzdělávací obsah přírodovědného i společenskovedního charakteru vzdělávacího oboru Zeměpis je v zájmu zachování jeho celistvosti umístěn v této vzdělávací oblasti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení schopností získávat informace při řešení přírodovědných i technických problémů a pracovat s nimi
- porovnávání a zobecňování nových poznatků a vlastních zkušeností a jejich využití v praktickém životě
- hledání odpovědí na otázky o způsobu a příčinách přírodních procesů
- porozumění vztahům a souvislostem mezi činnostmi lidí, přírodním a životním prostředím
- získávání základních informací o přírodních a socioekonomických poměrech ve vybraných státech
- podílení se svým chováním na ochraně životního prostředí
- osvojování dovedností předcházet a řešit situace ohrožující životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí

5.6.1 FYZIKA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POHYB TĚLES

SÍLY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *poznat, zda je těleso v klidu či pohybu vůči jinému tělesu*
- *znát vztah mezi rychlostí, dráhou a časem u rovnoměrného pohybu těles při řešení jednoduchých problémů*
- *rozeznat, zda na těleso v konkrétní situaci působí síla*
- *předvídat změnu pohybu těles při působení síly*
- *aplikovat poznatky o jednoduchých strojích při řešení praktických problémů*

Učivo

- **pohyby těles** – pohyb a klid těles
- **gravitační pole a gravitační síla** – přímá úměrnost mezi gravitační silou a hmotností tělesa
- **tlaková síla a tlak** – tlaková síla, tlak a jeho jednotka
- **třecí síla** – smykové tření, ovlivňování velikosti třecí síly v praxi
- **působení sil stejných a opačných směrů na těleso**
- **práce a výkon** – jednoduché stroje a jejich užití v praxi; tepelné motory

MECHANICKÉ VLASTNOSTI TEKUTIN

Očekávané výstupy

žák by měl

- *využívat poznatků o zákonitosti tlaku v klidných tekutinách pro řešení jednoduchých praktických problémů*

Učivo

- **Pascalův zákon** – hydraulická zařízení a jejich užití v praxi
- **hydrostatický a atmosférický tlak** – souvislost mezi hydrostatickým tlakem, hloubkou a hustotou kapaliny; souvislost atmosférického tlaku s některými procesy v atmosféře
- **Archimédův zákon** – vztlaková síla; potápění, vznášení se a plování těles v klidných tekutinách

ENERGIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát vzájemný vztah mezi výkonem, vykonanou prací a časem (bez vzorců)*
- *rozpoznat vzájemné přeměny různých forem energie, jejich přenosu a využití*
- *rozeznat teplo přijaté či odevzdané tělesem*
- *pojmenovat výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí*

Učivo

- **formy energie** – druhy energie; elektrická energie a výkon; výroba a přenos elektrické energie; jaderná energie, jaderný reaktor, jaderná elektrárna; ochrana lidí před radioaktivním zářením
- **přeměny skupenství** – tání a tuhnutí, skupenské teplo tání; vypařování a kapalnění; teplota varu kapaliny
- **obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie**

ZVUKOVÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozpoznat zdroje zvuku, jeho šíření a odraz*
- *posoudit vliv nadměrného hluku na životní prostředí a zdraví člověka*

Učivo

- **vlastnosti zvuku** – vznik a zdroje zvuku, látkové prostředí jako podmínka vzniku šíření zvuku; odraz zvuku na překážce, ozvěna; hudební nástroje; škodlivost nadměrného hluku

ELEKTROMAGNETICKÉ A SVĚTELNÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *sestavit podle schématu elektrický obvod*
- *rozlišit stejnosměrný proud od střídavého a změřit elektrický proud a napětí*
- *znát zdroje elektrického proudu*
- *rozlišit vodiče od izolantů na základě jejich vlastností*
- *znát zásady bezpečnosti při práci s elektrickými přístroji a zařízeními*
- *znát druhy magnetů a jejich praktické využití*
- *rozpoznat, zda těleso je, či není zdrojem světla*
- *znát způsob šíření světla v prostředí*
- *rozlišit spojnou čočku od rozptylky a znát jejich využití*

Učivo

- **elektrický obvod** – zdroje napětí, spotřebiče
- **elektrické a magnetické pole** – elektrická a magnetická síla; elektrický náboj; vodiče a izolanty; tepelné účinky elektrického proudu; elektrický odpor; stejnosměrný elektromotor; transformátor; dodržování pravidel bezpečné práce s elektrickými přístroji a zařízeními
- **vlastnosti světla** – zdroje světla; rychlost světla ve vakuu a v různých prostředích; odraz světla; druhy a využití zrcadel; čočky a jejich využití; praktické využití optických přístrojů

VESMÍR

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát planety sluneční soustavy a jejich postavení vzhledem ke Slunci*
- *osvojit si základní vědomosti o Zemi jako vesmírném tělese a jejím postavení ve vesmíru*
- *objasnit pohyb planety Země kolem Slunce a pohyb Měsíce kolem Země*
- *rozlišit hvězdu od planety na základě jejich vlastností*

Učivo

- **sluneční soustava** – její hlavní složky; měsíční fáze
- **hvězdy** – rozdíly mezi planetou a hvězdou

5.6.2 CHEMIE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POZOROVÁNÍ, POKUS A BEZPEČNOST PRÁCE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozlišit společné a rozdílné vlastnosti látek*
- *rozpoznat přeměny skupenství látek*
- *pracovat bezpečně s vybranými běžně používanými nebezpečnými látkami*
- *umět reagovat na případy úniku nebezpečných látek*

Učivo

- **vlastnosti látek** – hustota, rozpustnost, kujnost, tepelná a elektrická vodivost
- **nebezpečné látky a přípravky** – značení a užívání běžných chemikálií
- **zásady bezpečné práce** – ve školní pracovně i v běžném životě
- **mimořádné události** – úniky nebezpečných látek, havárie chemických provozů, ekologické katastrofy

SMĚSI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *poznat směsi a chemické látky*
- *rozeznat druhy roztoků a jejich využití v běžném životě*
- *rozlišit různé druhy vody a uvést příklady jejich použití*
- *uvést zdroje znečišťování vody a vzduchu ve svém nejbližším okolí*

Učivo

- **směsi** – různorodé a stejnorodé roztoky, koncentrovanější, zředěnější, nasycený a nenasycený roztok; vliv teploty a míchání na rychlost rozpouštění pevné látky; oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace)
- **voda** – voda v přírodě; pitná a užitková voda, odpadní vody; čistota vody
- **vzduch** – složení; čistota ovzduší, smog; teplotní inverze

ČÁSTICOVÉ SLOŽENÍ LÁTEK A CHEMICKÉ PRVKY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát nejobvyklejší chemické prvky a jednoduché chemické sloučeniny a jejich značky*
- *rozpoznat vybrané kovy a nekovy a jejich možné vlastnosti*

Učivo

- **částicové složení látek** – molekuly, atomy, atomové jádro
- **prvky** – názvy, značky, vlastnosti a použití nejobvyklejších prvků
- **orientace v periodické soustavě prvků**
- **chemické sloučeniny** – nejjednodušší chemické sloučeniny

CHEMICKÉ REAKCE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *pojmenovat výchozí látky a produkty nejjednodušších chemických reakcí*

Učivo

- nejjednodušší chemické reakce nejobvyklejších prvků

ANORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat vlastnosti a použití vybraných prakticky využitelných oxidů, kyselin, hydroxidů a solí a znát vliv těchto látek na životní prostředí*
- *orientovat se na stupnici pH, změřit pH roztoku univerzálním indikátorovým papírkem*
- *poskytnout první pomoc při zasažení pokožky kyselinou nebo hydroxidem*

Učivo

- **oxidy** – názvosloví nejobvyklejších oxidů, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných oxidů
- **kyseliny a hydroxidy** – kyselost a zásaditost roztoků; vlastnosti, názvy a použití vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů
- **solí** – vlastnosti, použití vybraných solí

ORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zhodnotit užívání paliv jako zdrojů energie*
- *znát příklady produktů průmyslového zpracování ropy*
- *uvést příklady bílkovin, tuků, sacharidů a vitaminů v potravě z hlediska obecně uznávaných zásad správné výživy*

Učivo

- **uhlovodíky** – nejjednodušší uhlovodíky, jejich zdroje, vlastnosti a využití; směsi uhlovodíků, alkoholy, aromatické uhlovodíky
- **paliva** – ropa, uhlí, zemní plyn; průmyslově vyráběná paliva; příklady využití
- **přírodní látky** – zdroje, vlastnosti; bílkoviny; tuky; sacharidy; vitaminy; vliv na zdraví člověka

CHEMIE A SPOLEČNOST

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o využívání prvotních a druhotných surovin*
- *znát zásady bezpečnosti při práci s chemickými látkami*
- *zhodnotit využívání různých látek v praxi vzhledem k životnímu prostředí a zdraví člověka*

Učivo

- **chemický průmysl v ČR** – výroby; recyklace surovin
- **průmyslová hnojiva** – užití a hledisko ochrany životního prostředí
- **stavební pojiva** – cement, vápno, sádra; užití v praxi; bezpečnost při práci
- **plasty a syntetická vlákna** – vlastnosti, použití, likvidace
- **hořlaviny** – význam tříd nebezpečnosti; zásady zacházení; první pomoc při popálení nebo poleptání
- **léčiva a návykové látky**

5.6.3 PŘÍRODOPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

OBEČNÁ BIOLOGIE A GENETIKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *získat základní vědomosti o přírodě a přírodních dějích*
- *orientovat se v přehledu vývoje organismů a rozlišit základní projevy a podmínky života*
- *rozpoznat rozdíl mezi jednobuněčnými a mnohobuněčnými organismy*
- *znát základní funkce hlavních orgánů a orgánových soustav rostlin i živočichů*
- *poznat význam rostlin a živočichů v přírodě i pro člověka*
- *vědět o vlivu virů a bakterií v přírodě a na člověka*

Učivo

- **vznik života** – vývoj, rozmanitost, projevy života, názory na vznik života
- **základní složení a struktura živých soustav** – buňky, pletiva, tkáně, orgány, orgánové soustavy
- **význam a zásady třídění organismů** – organismy jednobuněčné a mnohobuněčné
- **dědičnost a proměnlivost organismů** – podstata dědičnosti, přenos dědičných informací, vliv na vývoj organismů
- **viry a bakterie** – výskyt, význam a praktické využití

BIOLOGIE HUB

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozpoznat naše nejznámější jedlé a jedovaté houby podle charakteristických znaků*
- *poznat lišejníky*

Učivo

- **houby bez plodnic** – základní charakteristika; vliv na člověka a ostatní živé organismy
- **houby s plodnicemi** – stavba, výskyt, význam, zásady sběru, konzumace a první pomoc při otravě houbami
- **lišejníky** – výskyt a význam

BIOLOGIE ROSTLIN

Očekávané výstupy

žák by měl

- *porovnat vnější a vnitřní stavbu rostlinného těla a znát funkce jednotlivých částí těla rostlin*
- *vědět o základních rostlinných fyziologických procesech a o jejich využití*
- *rozlišit základní systematické skupiny rostlin a znát jejich zástupce*
- *popsat přizpůsobení některých rostlin podmínkám prostředí*
- *znát význam hospodářsky důležitých rostlin a způsob jejich pěstování*

Učivo

- **stavba, tvar a funkce rostlin** – stavba a význam jednotlivých částí těla vyšších rostlin (kořen, stonek, list, květ, semeno, plod); principy fotosyntézy, dýchání, růst, rozmnožování
- **systém rostlin** – poznávání a zařazování běžných druhů a vybraných zástupců nižších a vyšších rostlin (řasy, mechorosty, kaprad'orosty, nahosemenné, krytosemenné rostliny), jejich vývoj
- **význam rostlin a jejich ochrana** – využití hospodářsky významných rostlin; chráněné rostliny; léčivé rostliny; jedovaté rostliny

BIOLOGIE ŽIVOČICHŮ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *porovnat vnější a vnitřní stavbu živočichů a vysvětlit funkce jednotlivých orgánů*
- *rozlišit jednotlivé skupiny živočichů a znát hlavní zástupce*
- *odvodit na základě vlastního pozorování základní projevy chování živočichů v přírodě, objasnit jejich způsob života a přizpůsobení danému prostředí*
- *využívat zkušeností s chovem vybraných domácích živočichů k zajištění jejich životních potřeb*
- *vědět o významu živočichů v přírodě i pro člověka a uplatňovat zásady bezpečného chování ve styku se živočichy*

Učivo

- **stavba a funkce jednotlivých částí těla** – živočišná buňka, tkáň, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné, rozmnožování
- **vývoj, vývin a systém živočichů** – významní zástupci jednotlivých skupin živočichů – prvoci, bezobratlí; obratlovci
- **rozšíření, význam a ochrana živočichů** – živočišná společenstva; hospodářsky významné druhy; kriticky ohrožené druhy
- **projevy chování živočichů**

BIOLOGIE ČLOVĚKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat vznik a vývin jedince*
- *charakterizovat hlavní etapy vývoje člověka*
- *popsat stavbu orgánů a orgánových soustav lidského těla a jejich funkce*
- *rozlišovat příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňovat zásady jejich prevence a léčby*
- *znát zásady poskytování předlékařské první pomoci při poranění*

Učivo

- **názory na vznik člověka a jeho vývoj**
- **stavba a funkce jednotlivých částí lidského těla** – orgány, orgánové soustavy (opěrná, pohybová, oběhová, dýchací, trávicí, vylučovací, reprodukční a řídicí); vývin jedince; hlavní období lidského života
- **nemoci, úrazy a prevence** – příznaky, zásady poskytování první pomoci; závažná poranění a život ohrožující stavy

NEŽIVÁ PŘÍRODA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat jednotlivé vrstvy Země*
- *poznat podle charakteristických vlastností vybrané nerosty a horniny*
- *rozlišit důsledky vnitřních a vnějších geologických dějů*
- *rozeznat některé druhy půd a objasnit jejich vznik*
- *vědět o významu vlivu podnebí a počasí na rozvoj a udržení života na Zemi*

Učivo

- **Země** – vznik a stavba Země
- **vnější a vnitřní geologické děje** – příčiny a důsledky
- **nerosty a horniny** – vznik, vlastnosti, praktický význam a využití vybraných zástupců
- **půdy** – složení, vlastnosti a význam půdy pro výživu rostlin, její hospodářský význam pro společnost, devastace a příklady rekultivace
- **vývoj zemské kůry a organismů na Zemi** – vznik života, vývoj organismů a jejich přizpůsobování prostředí
- **podnebí a počasí ve vztahu k životu organismů**

ZÁKLADY EKOLOGIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uvést příklady výskytu organismů v určitém prostředí a vztahy mezi nimi*
- *rozlišit populace, společenstva, ekosystémy a objasnit základní princip některého ekosystému*
- *vysvětlit podstatu jednoduchých potravních řetězců v různých ekosystémech*
- *popsat změny v přírodě vyvolané člověkem a objasnit jejich důsledky*
- *poznat kladný a záporný vliv člověka na životní prostředí*

Učivo

- **organismy a prostředí** – vzájemné vztahy mezi organismy, mezi organismy a prostředím; populace, společenstva, přirozené a umělé ekosystémy, potravní řetězce, rovnováha v ekosystému
- **ochrana přírody a životního prostředí** – globální problémy a jejich řešení, chráněná území

PRAKTICKÉ POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *využívat metody poznávání přírody osvojované v přírodopisu*
- *dodržovat základní pravidla bezpečného chování při poznávání přírody*

Učivo

- praktické metody poznávání přírody
- exkurze

5.6.4 ZEMĚPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozumět základní geografické, topografické a kartografické terminologii*
- *získat osobní představu o prostředí, které nás obklopuje, umět ho popsat a určit jednoduché vazby, vyjádřit, co mu prospívá a škodí*

Učivo

- **komunikační geografický a kartografický jazyk** – vybrané obecně používané geografické a topografické pojmy; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky
- **geografická kartografie a topografie** – druhy map, glóbus, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě

PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *objasnit důsledky pohybů Země*
- *vědět o působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře a jejich vlivu na přírodu a na lidskou společnost*
- *vědět o působení přírodních vlivů na utváření zemského povrchu*

Učivo

- **Země jako vesmírné těleso** – tvar a pohyby Země, důsledky pohybů Země na život lidí a organismů, střídání dne a noci, střídání ročních období, časová pásma
- **krajinná sféra** – přírodní sféra a její základní složky a prvky, přírodní oblasti Země, podnebné pásy
- **systém přírodní sféry na regionální úrovni** – přírodní oblasti

REGIONY SVĚTA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vyhledat na mapách jednotlivé světadíly a oceány*
- *rozlišit zásadní přírodní a společenské znaky světových regionů*
- *charakterizovat polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry vybraných světadílů, oceánů a vybraných států*

Učivo

- **světadíly, oceány, makroregiony světa** – státy EU, určující a srovnávací kritéria včetně polohy a rozlohy; oblasti – přírodní, podnebné, vegetační, sídelní, jazykové, náboženské, kulturní
- **regionální společenské a politické útvary** – národní a mnohonárodnostní státy, části států, hospodářské oblasti, kraje, města
- **regiony** – vybrané přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení ve vybraných regionech

SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět, jak přírodní podmínky souvisí s funkcí a rozmístěním lidských sídel*
- *vyhledat na mapách nejznámější oblasti cestovního ruchu a rekreace*

Učivo

- **obyvatelstvo světa** – struktura a rozložení světové populace, její růst, pohyb národů, jazykových skupin a náboženství
- **globalizační společenské, politické a hospodářské procesy** – aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa
- **světové hospodářství** – odvětvová struktura, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úroveň, hlavní světové surovinové a energetické zdroje
- **státy světa** – politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení států

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *umět pojmenovat různé krajiny jako součást pevninské části krajinné sféry, rozlišit na konkrétních příkladech specifické znaky a funkce krajín*
- *znát příklady přírodních a kulturních krajinných složek*
- *uvést na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí*

Učivo

- **krajina** – přírodní a společenské prostředí, typy krajin
- **vztah příroda a společnost** – principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva

ČESKÁ REPUBLIKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *určit zeměpisnou polohu a rozlohu České republiky a její sousední státy*
- *znát přírodní podmínky ČR, popsat povrch a jeho členitost*
- *uvést hlavní údaje o rozmístění obyvatelstva*
- *vymezit a lokalizovat území místní krajiny a oblasti (regionu) podle bydliště nebo školy*
- *charakterizovat přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu*
- *vyhledat na mapách jednotlivé kraje České republiky a charakterizovat hospodářské poměry, přírodní zvláštnosti a kulturní zajímavosti*

Učivo

- **místní region** – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, rozloha a ohraničení vzhledem k okolním regionům
- **Česká republika** – zeměpisná poloha, rozloha, členitost, přírodní poměry; obyvatelstvo; hospodářství; hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě
- **regiony České republiky** – územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, spolupráce se sousedními státy

TERÉNNÍ GEOGRAFICKÉ PRAXE A APLIKACE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *ovládat základy praktické topografie a orientace v terénu*
- *uplatňovat v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě*

Učivo

- **cvičení a pozorování v terénu v místní krajině, geografické exkurze** – orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché náčrtky krajiny, schematické náčrtky pochodové osy
- **ochrana člověka při ohrožení zdraví a života** – živelní pohromy; opatření, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom

5.7 UMĚNÍ A KULTURA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Umění a kultura provází žáky po celou dobu povinné školní docházky. Přispívá ke kultivaci osobnosti žáka tím, že dává prostor pro uplatnění jeho tvořivých schopností a zprostředkovává mu umělecké zážitky prostřednictvím vlastní tvorby. Naplňuje přirozenou potřebu projevit se. Ve výuce je možné přiblížit žákům hudební i výtvarné umění a působit tak na jejich estetické vnímání. Získané dovednosti mohou obohatit život v podobě náplně zájmových činností.

Vzdělávací oblast má významný rehabilitační a relaxační charakter. Na žáky působí harmonizující prostředí, ve kterém se snižuje jejich vnitřní napětí, psychická nevyváženost, nesoustředěnost a v mnohých případech i agresivita. Žáci s mentálním postižením mají předpoklady k osvojení hudebních a výtvarných dovedností a mohou v této oblasti dosahovat vynikajících výsledků. Veřejná vystoupení podporují růst jejich sebevědomí a přispívají k odolnosti vůči stresu a trémě.

Vzdělávací oblast se realizuje ve vzdělávacích oborech **Hudební výchova** a **Výtvarná výchova**.

Vzdělávací obor **Hudební výchova** vytváří u žáků kladný vztah k hudbě, rozvíjí jejich hudebnost, podporuje schopnosti hudbu emocionálně prožít a poskytuje vhled do hudební kultury. Hudební činnosti podporují u žáků rozvoj hudebních schopností a individuálních hudebních dovedností – sluchových, rytmických, pěveckých, intonačních, instrumentálních, hudebně tvořivých, poslechových a pohybových.

Ve vzdělávacím oboru **Výtvarná výchova** dochází k poznávání prostředků výtvarného jazyka a k všestrannému prohlubování senzibility žáka. Prostřednictvím tvůrčích činností zaměřených na vnímání, tvorbu a interpretaci se rozvíjí smyslové vnímání, schopnost vyjadřovat a prezentovat emoce, představy, pocity, zkušenosti a myšlenky. Dále pomáhá uplatňovat neverbální komunikaci, zlepšovat jemnou motoriku a získávat tak všestranné dovednosti.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru napomáhá k rozvíjení tvořivosti a vnímavosti k sobě samému i okolnímu světu. Vytváří příležitosti pro vzájemnou spolupráci, toleranci a napomáhá utváření postojů a hodnot.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení pozitivního vztahu k umění a jeho vnímání
- využívání a rozvíjení tvořivých vlastností a dovedností
- rozvíjení estetického cítění a vnímání prostředí
- ke kultivovanému vystupování a získávání sebevědomí
- poznání, že kultura a umění obohacují život člověka
- poznávání národní kultury, její duchovní hodnoty a vědomí ji chránit
- seznámení se s kulturami jiných národů a etnik, jejich akceptování

5.7.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zpívat jednoduché písně v rozsahu kvinty*
- *rozlišovat sílu zvuku*
- *soustředit se na poslech jednoduché krátké skladby*
- *správně a hospodárně dýchat a zřetelně vyslovovat při rytmizaci říkadel i při zpěvu*
- *měnit pohyb podle tempových a rytmických změn*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *zpívat písně v přiměřeném rozsahu k individuálním schopnostem*
- *odlišit tóny podle výšky, síly a barvy*
- *soustředit se na poslech skladeb*
- *naučit se správně hospodařit s dechem při interpretaci písní – frázování*
- *doprovodit spolužáky na rytmické hudební nástroje*
- *umět propojit vlastní pohyb s hudbou*

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI A INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- rytmizace říkadel, zpěv lidových a umělých písní přiměřeného rozsahu
- intonační cvičení
- hra na tělo
- grafický záznam melodie
- hra na nástroje Orffova instrumentáře (interpretace těžkých a lehkých dob v dvou, tří a čtyřdobém taktu, hra doprovodu)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- výška, síla, délka tónu
- rozpoznávání tempa a rytmu
- zpěvní hlasy
- zvuk hudebních nástrojů
- slavné melodie a skladby, skladby určené dětem, nejvýznamnější hudební skladatelé

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- pochod podle hudebního doprovodu
- pohybové hry s říkadly a dětskými popěvkami

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát a interpretovat vybrané lidové a umělé písně*
- *doprovázet písně pomocí ostinata*
- *soustředit se na poslech skladeb většího rozsahu*
- *rozeznávat různé hudební žánry*
- *rozpoznat vybrané hudební nástroje symfonického orchestru*
- *znát vybrané hudební skladatele a jejich díla*

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI A INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- zpěv jednohlasu i vícehlasu (kánon) v přiměřeném rozsahu
- intonační cvičení
- seznámení s grafickým záznamem melodie
- hra na tělo, nástroje Orffova instrumentáře (ostinátní doprovod, prodleva apod.)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- rozlišování zpěvních hlasů
- hudební nástroje
- hudební uskupení
- hudebně vyjadřovací prostředky ve skladbě, mimohudební obsah díla
- hudební žánry
- nejvýznamnější hudební skladatelé a jejich díla

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- taktování a pohyb na hudbu
- hudebně pohybové hry
- základní taneční kroky klasických nebo moderních tanců
- relaxační techniky, muzikoterapie

5.7.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zvládnout základní dovednosti pro vlastní tvorbu*
- *rozpoznávat, pojmenovat a porovnat linie, barvy, tvary, objekty ve výsledcích tvorby vlastní, tvorby ostatních i na příkladech z běžného života (s dopomocí učitele)*
- *uplatňovat vlastní zkušenosti, prožitky a fantazii při tvůrčích činnostech, být schopen sdělit výsledky své činnosti svým spolužákům*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *uplatňovat základní dovednosti pro vlastní tvorbu, realizovat svůj tvůrčí záměr*
- *rozlišovat, porovnávat, třídit a pojmenovat linie, barvy, tvary, objekty, rozpoznávat jejich základní vlastnosti a vztahy (kontrasty – velikost, barevný kontrast); získané zkušenosti uplatňovat podle svých schopností při vlastní tvorbě, při vnímání tvorby ostatních, při vnímání umělecké produkce i na příkladech z běžného života (s dopomocí učitele)*
- *při tvorbě vycházet ze svých zrakových, hmatových i sluchových vjemů, vlastních prožitků, zkušeností a fantazie*
- *vyjádřit (slovně, mimoslovně, graficky) pocit z vnímání tvůrčí činnosti vlastní, ostatních i uměleckého díla*

Učivo

- prostředky a postupy pro vyjádření emocí, pocitů, nálad a fantazijních představ (pohyb těla v prostoru, manipulace s objekty, malba a kresba, tradiční a netradiční prostředky a jejich kombinace)
- vnímání, porovnávání a hodnocení výsledků tvůrčích činností vlastní i ostatních i výsledků běžné a umělecké produkce (malba, kresba, ilustrace hračky, plastika, objekty, comics)
- prezentace výsledků vlastních tvůrčích činností ve třídě i ve škole (pracovní prezentace za pomoci učitele pro spolužáky, spolupráce při propagaci a prezentaci školy v rámci výstav či dalších akcí školy)

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uplatňovat základní dovednosti při přípravě, realizaci a prezentaci vlastního tvůrčího záměru*
- *uplatňovat linie, barvy, tvary a objekty v ploše i prostoru podle vlastního tvůrčího záměru, využívat jejich vlastnosti a vztahy; pojmenovat je ve výsledcích vlastní tvorby i tvorby ostatních; vnímat a porovnávat jejich uplatnění v běžné i umělecké produkci*
- *při vlastní tvorbě vycházet ze svých vlastních zkušeností, představ a myšlenek, hledat a zvolit pro jejich vyjádření nejvhodnější prostředky a postupy; zhodnotit a prezentovat výsledek své tvorby, porovnávat jej s výsledky ostatních*
- *vnímat a porovnávat výsledky běžné i umělecké produkce, slovně vyjádřit své postřehy a pocity*

Učivo

- prostředky a postupy pro vyjádření vjemů, emocí, pocitů, nálad, prožitků, představ, zkušeností, myšlenek, situací a událostí (umístění těla a objektů v prostoru, kresba, malba, grafika, tradiční a netradiční prostředky a jejich kombinace v ploše i prostoru, práce v grafických editorech)
- rozlišování, porovnávání, třídění a hodnocení výsledků tvůrčích činností vlastních i ostatních, běžné a umělecké produkce (malba, kresba, objekty, plastika, grafika, fotografie, animovaný film, elektronický obraz, uplatnění písma, reklama)
- výběr a třídění výsledků vlastních tvůrčích činností pro prezentaci (podle vlastní potřeby, před spolužáky, rodiči, pro prezentaci školy), vysvětlení vlastního tvůrčího záměru, vnímání, porovnávání a hodnocení výsledků vlastních s výsledky ostatních

5.8 ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví učí žáky pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné a duševní pohody a základním poznatkům, které by měli využívat v každodenním životě. Respektuje celistvost osobnosti žáků, rovnoměrně rozvíjí fyzické i psychické schopnosti, pohybové dovednosti i sociální adaptaci. Umožňuje jim rozvíjení fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a poznání vlastních omezení. K osvojení potřebných vědomostí, dovedností a návyků, které ovlivňují způsob jejich života, je třeba využívat vhodné motivace a činnosti, které posilují zájem žáků. Vede je k pochopení hodnoty zdraví, smyslu zdravotní prevence i problémů spojených s poškozením zdraví a uvědomění si povinnosti péče o své zdraví v přiměřené míře věku a schopnostem.

Vzdělávací obsah oblasti Člověk a zdraví prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí, které jej doplňují, rozšiřují a využívají. Žáci se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví v běžných i mimořádných situacích, osvojují si dovednosti a způsoby chování a rozhodování, které vedou k zachování a posílení zdraví. Tím je zajištěno utváření dovedností a návyků v oblasti zdravého životního stylu, osobní a duševní hygieny, výživy, pohybových aktivit apod.

Obsah vzdělávací oblasti se realizuje ve vzdělávacích oborech **Výchova ke zdraví** a **Tělesná výchova**, do níž je zahrnuta *Zdravotní tělesná výchova*.

Vzdělávací obor **Výchova ke zdraví** navazuje na obsah vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. Poskytuje žákům základní informace o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jejich zdraví. Vede je ke zdravému způsobu života, k péči o své zdraví, jeho zlepšení a posílení. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí sociální dovednosti a komunikaci, dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v různých situacích.

Vzdělávací obor **Tělesná výchova** umožňuje žákům aktivně využívat a ovlivňovat vlastní pohybové možnosti s ohledem na zdravotní a pohybová omezení. Ve shodě s věkem, postižením a pohybovými možnostmi je vede od spontánního pojetí pohybu k řízené pohybové aktivitě a vlastní pohybové seberealizaci.

Pro pohybové vzdělávání žáků je důležité nejen rozvíjení pohybového nadání, ale zároveň i korekce zdravotních oslabení v běžných i specifických formách pohybového učení – v povinné tělesné výchově, případně ve zdravotní tělesné výchově. Korektivní a speciální vyrovnávací cvičení mohou být preventivně zařazována a využívána v hodinách tělesné výchovy všech žáků nebo jsou využívána pro žáky se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení.

Školám se současně doporučuje vyrovnávat pohybový deficit žáků III. (příp. II.) zdravotní skupiny a jejich potřebu korektivních cvičení zařazováním povinného či volitelného předmětu, jehož obsah vychází z tematického okruhu Zdravotní tělesná výchova, (jako adekvátní náhradu povinné tělesné výchovy nebo jako rozšíření pohybové nabídky), jejímž cílem je odstranění nebo zmírnění zdravotního oslabení žáků.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- získávání orientace v základních názorech na zdraví a postupnému uplatňování preventivních činností podporujících zdraví
- chápání fyziologických, psychických i sociálních změn spojených s dospíváním
- dodržování zásad zdravého způsobu života a ochrany zdraví, zodpovědnosti a péči o své zdraví a snaze o jeho zlepšení a posílení
- rozpoznávání základních situací ohrožujících tělesné a duševní zdraví vlastní i druhých a osvojování poznatků a dovedností jim předcházet
- odmítání škodlivých látek neslučitelných se zdravím a sportem

- poznávání vlastních fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a omezení, rozvíjení a využívání pohybových schopností a dovedností
- vnímání prožitků z pohybové činnosti, které vedou k aktivitě a pohybové seberealizaci a aktivnímu vztahu ke sportu
- pochopení, že sport je jedním z prostředků k navazování sociálních kontaktů

5.8.1 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *chápat význam dobrého soužití mezi vrstevníky i členy rodiny*
- *uvědomovat si základní životní potřeby a jejich naplňování ve shodě se zdravím*
- *projevovat zdravé sebevědomí a preferovat ve styku s vrstevníky pozitivní životní cíle, hodnoty a zájmy*
- *respektovat zdravotní stav svůj i svých vrstevníků a v rámci svých možností usilovat o aktivní podporu zdraví*
- *dodržovat správné stravovací návyky a v rámci svých možností uplatňovat zásady správné výživy a zdravého stravování*
- *uplatňovat způsoby bezpečného chování v sociálním kontaktu s vrstevníky, při komunikaci s neznámými lidmi, v konfliktních a krizových situacích a v případě potřeby vyhledat odbornou pomoc*
- *uplatňovat osvojené sociální dovednosti při kontaktu se sociálně patologickými jevy*
- *zaujímat odmítavé postoje ke všem formám brutality a násilí*
- *dát do souvislosti zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a provozováním hazardních her*
- *pochopit souvislosti mezi konzumací návykových psychoaktivních látek a poškozováním zdraví a životního stylu*
- *vědět o centrech odborné pomoci a vyhledat a použít jejich telefonní čísla*
- *chovat se odpovědně při mimořádných událostech a prakticky využívat základní znalosti první pomoci při likvidaci následků hromadného zasažení obyvatel*

Učivo

VZTAHY MEZI LIDMI A FORMY SOUŽITÍ

- **vztahy ve dvojici** – kamarádství, přátelství, láska, partnerské vztahy, manželství a rodičovství
- **vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity** – rodina, škola, vrstevnická skupina, zájmová skupina

ZMĚNY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA A JEJICH REFLEXE

- **dětství, puberta, dospívání** – tělesné, duševní a společenské změny
- **sexuální dospívání a reprodukční zdraví** – prevence rizikového sexuálního chování; předčasná sexuální zkušenost, antikoncepce, těhotenství a rodičovství mladistvých; poruchy pohlavní identity
- **základy péče o dítě**

ZDRAVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA A PÉČE O ZDRAVÍ

- **výživa a zdraví** – zásady zdravého stravování; vliv životních podmínek a způsobu stravování na zdraví; specifické druhy výživy; poruchy příjmu potravy
- **tělesná a duševní hygiena** – zásady osobní, intimní a duševní hygieny; otužování; význam pohybu pro zdraví
- **režim dne**
- **ochrana před přenosnými i nepřenositelnými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy** – bezpečné způsoby chování (nemoci přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS, hepatitidy); preventivní a lékařská péče; chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě)

RIZIKA OHROŽUJÍCÍ ZDRAVÍ A JEJICH PREVENCE

- **stres a jeho vztah ke zdraví** – kompenzační, relaxační a regenerační techniky k překonávání únavy, stresových reakcí a k posilování duševní odolnosti
- **civilizační choroby** – zdravotní rizika; preventivní a lékařská péče
- **auto-destruktivní závislosti** – zdravotní a sociální rizika zneužívání návykových látek; patologické hráčství; náboženské sekty
- **skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita** – šikana a jiné projevy násilí; formy sexuálního zneužívání dětí; komunikace se službami odborné pomoci – praktické dovednosti
- **bezpečné chování** – komunikace s vrstevníky a neznámými lidmi; pohyb v rizikovém prostředí; konfliktní a krizové situace
- **dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví** – bezpečné prostředí ve škole; ochrana zdraví při různých činnostech
- **manipulativní reklama a informace** – reklamní vlivy a působení médií
- **ochrana člověka za mimořádných událostí** – živelní pohromy, terorismus

PODPORA ZDRAVÍ

- **podpora zdraví a její formy** – prevence a intervence; působení na změnu kvality prostředí a chování jedince, odpovědnost jedince za zdraví

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ ROZVOJ

- **sebepoznání a sebepojetí** – vztah k sobě samému, vztah k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- **seberegulace a sebeorganizace činností a chování** – cvičení sebereflexe, sebekontroly, sebeovládání a zvládání problémových situací; stanovení osobních cílů a postupných kroků k jejich dosažení
- **psychohygiena** – sociální dovednosti pro předcházení a zvládání stresu; hledání pomoci při problémech
- **mezilidské vztahy a komunikace** – respektování sebe sama i druhých, přijímání názoru druhého, rozvíjení schopnosti komunikace; chování podporující dobré vztahy
- **morální rozvoj** – rozvíjení rozhodovacích dovedností; dovednosti pro řešení problémů v mezilidských vztazích; pomáhající a prosociální chování

5.8.2 TĚLESNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *získat kladný postoj k motorickému učení a pohybovým aktivitám*
- *zvládat podle pokynů přípravu na pohybovou činnost*
- *reagovat na základní pokyny a povely k osvojované činnosti*
- *mít osvojeny základní způsoby lokomoce a prostorovou orientaci podle individuálních předpokladů*
- *dodržovat základní zásady bezpečnosti při pohybových činnostech a mít osvojeny základní hygienické návyky při pohybových aktivitách*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *znát význam tělesné zdatnosti pro zdraví a snažit se začleňovat pohyb do denního režimu*
- *zařazovat do pohybového režimu korektivní cvičení v souvislosti s vlastním svalovým oslabením*
- *zdokonalovat základní pohybové dovednosti podle svých pohybových možností a schopností*
- *reagovat na pokyny k provádění vlastní pohybové činnosti*
- *dodržovat pravidla her a jednat v duchu fair play*
- *zlepšovat svou tělesnou kondici, pohybový projev a správné držení těla*
- *zvládat podle pokynu základní přípravu organismu před pohybovou činností i uklidnění organismu po ukončení činnosti a umět využívat cviky na odstranění únavy*
- *uplatňovat hygienické a bezpečnostní zásady pro provádění zdravotně vhodné a bezpečné pohybové činnosti*

Učivo

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

- **význam pohybu pro zdraví** – pohybový režim, délka a intenzita pohybu, spontánní pohybové činnosti a hry
- **příprava organismu** – příprava před pohybovou činností, uklidnění po zátěži, protahovací cvičení
- **zdravotně zaměřené činnosti** – správné držení těla, průpravná, koordinační, kompenzační, relaxační, psychomotorická, dechová a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **rozvoj rychlostních, vytrvalostních, silových a koordinačních schopností**
- **hygiena při Tv** – osobní hygiena, hygiena cvičebního prostředí, vhodné oblečení a obutí
- **bezpečnost při pohybových činnostech** v různém prostředí, první pomoc při úrazech v podmínkách Tv

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

- **pohybové hry** – pohybové činnosti jednotlivce, dvojic a skupin; pohybové hry s různým zaměřením a využitím tradičního i netradičního náčiní, bez náčiní; motivační, tvořivé a napodobivé hry, vytváření vlastních modifikací osvojených pohybových her
- **základy gymnastiky** – průpravná cvičení; jednoduchá akrobatická cvičení; cvičení s náčiním a na nářadí
- **rytmická a kondiční cvičení** – vyjádření rytmu pohybem, sladění jednoduchého pohybu s hudbou, jednoduché tanečky
- **průpravná úpolová cvičení** – přetahy, přetlaky, odpory
- **základy atletiky** – průpravné atletické činnosti; běhy – rychlostní běh na krátké vzdálenosti, motivovaný vytrvalostní běh (podle schopností žáků); skok do dálky; hod míčkem

- **základy sportovních her** – průpravné hry; základní manipulace s míčem, pálkou či jiným herním náčiním odpovídající velikosti a hmotnosti; základní herní činnosti jednotlivce; hry se zjednodušenými pravidly
- **turistika a pobyt v přírodě** – chování v přírodě, ochrana přírody, chůze v terénu
- **plavání** – hygiena plavání; adaptace na vodní prostředí; hry ve vodě; základní plavecké dovednosti; jeden plavecký způsob (*podle podmínek školy*)
- **pobyt v zimní přírodě** – lyžování, bruslení (*podle podmínek školy*), hry na sněhu a na ledě, základní techniky pohybu a bezpečnosti při jízdě na lyžích, bruslích, sáňkách a bobech
- **další pohybové činnosti a netradiční sporty** – podle podmínek školy a zájmu žáků

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

- **organizace při Tv** – základní organizační činnosti
- **komunikace v Tv** – základní odborná tělocvičná terminologie osvojovaných činností; smluvené povely a signály
- **pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností** – her, soutěží
- **zásady jednání a chování** – fair play, olympijské ideály a symboly
- **měření a posuzování pohybových dovedností** – základní pohybové testy, měření výkonů
- **informace o pohybových činnostech**

2. stupeň

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *pochopit zásady zatěžování; změřit úroveň své tělesné zdatnosti jednoduchými zadanými testy*
- *usilovat o zlepšení a udržení úrovně pohybových schopností a o rozvoj pohybových dovedností základních sportovních odvětví včetně zdokonalování základních lokomocí*
- *cíleně se připravit na pohybovou činnost a její ukončení*
- *využívat základní kompenzační a relaxační techniky k překonání únavy*
- *odmítat drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se zdravím a sportem*
- *vhodně reagovat na informace o znečištění ovzduší a tomu přizpůsobit pohybové aktivity*
- *znát základní zásady poskytování první pomoci a zvládat zajištění odsunu raněného*
- *uplatňovat bezpečné chování v přírodě a v silničním provozu*

Učivo

- **význam pohybu pro zdraví** – pohybový režim, pohybové aktivity, rekreační (výkonnostní sport)
- **rozvoj rychlostních, vytrvalostních, silových a koordinačních schopností**
- **zdravotně orientovaná zdatnost** – kondiční programy, manipulace se zatížením
- **prevence a korekce jednostranného zatížení a svalových dysbalancí** – průpravná, kondiční, koordinační, kompenzační, vyrovnávací, relaxační cvičení, cvičení ke správnému držení těla, korekce jednostranného zatížení a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech** – hygiena, vhodné oblečení a obutí v nestandardním prostředí, improvizované ošetření a odsun raněného

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zvládat v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a aplikovat je ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech*
- *posoudit provedení osvojované pohybové činnosti, označit příčiny nedostatků*

Učivo

- **pohybové hry s různým zaměřením, netradiční pohybové hry**
- **gymnastika** – akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí
- **rytmické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem** – základy rytmické gymnastiky, jiné kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem, cvičení s náčiním, tance
- **průpravné úpoly** – střeňový postoj, držení, pohyb v postoji
- **atletika** – starty; rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu (podle schopností a možností žáků), základy překážkového a štafetového běhu, skok do dálky, skok do výšky, hod míčkem, hod granátem, vrh koulí (*podle možností a vybavení školy*)
- **sportovní hry** (*výběr podle možností školy*) – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, utkání podle pravidel pro danou věkovou kategorii
- **turistika a pobyt v přírodě** – základní poznatky z turistiky, přesun a chůze v terénu; táboření, základní turistické dovednosti, ochrana přírody, modifikace orientačního závodu, příprava a dokumentace turistické akce
- **plavání** (*podle podmínek školy*) – další plavecké dovednosti, zdokonalení plaveckého způsobu, případně další plavecký způsob, aquagymnastika, skoky do vody, prvky zdravotního plavání
- **pobyt v zimní přírodě** – lyžování, snowboarding, bruslení (*podle podmínek školy*), běžecké lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na vleku, bruslení (*případně další zimní sporty podle podmínek školy*)
- **další** (i netradiční) **pohybové činnosti** (*podle podmínek školy a zájmu žáků*)

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *užívat osvojovanou odbornou terminologii na úrovni cvičence, rozhodčího, diváka*
- *naplňovat ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky - čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu*
- *dohodnout se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržovat ji*
- *rozlišovat a uplatňovat práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka*
- *sledovat určené prvky pohybové činnosti a výkony a vyhodnotit je*
- *spolurozhodovat osvojované hry a soutěže*

Učivo

- **komunikace v Tv** – odborná tělocvičná terminologie osvojovaných činností, smluvené povely, signály, gesta, značky, vzájemná komunikace při osvojovaných pohybových činnostech
- **organizace prostoru a pohybových činností** – v nestandardních podmínkách, sportovní výstroj a výzbroj – výběr, ošetřování
- **historie a současnost sportu** – významné sportovní soutěže a sportovci

- **pravidla osvojovaných pohybových činností** – her, závodů, soutěží
- **zásady jednání a chování v různém prostředí a při různých činnostech**
- **měření výkonů, posuzování pohybových dovedností**

ZDRAVOTNÍ TĚLESNÁ VÝCHOVA

Zdravotní tělesná výchova je formou povinné tělesné výchovy, která se zřizuje pro žáky s trvale nebo přechodně změněným zdravotním stavem (III. zdravotní skupina). Využívá činností a zátěže, které nejsou kontraindikací zvýšené tělesné námahy zdravotního oslabení žáků. Zařazení žáků do ZdrTv se provádí na doporučení lékaře. Prvky ZdrTv jsou preventivně využívány i v povinné Tv.

Specifické úkoly zdravotní tělesné výchovy vycházejí ze základních charakteristik zdravotního oslabení žáků. Obsah je vždy upravován vzhledem k míře a druhu zdravotního oslabení a má ozdravný účinek.

Cílem je odstranění nebo alespoň zmírnění zdravotního oslabení a celkové zlepšení zdravotního stavu.

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *uplatňovat správné způsoby držení těla v různých polohách a pracovních činnostech*
- *zaujímat správné základní cvičební polohy*
- *zvládat jednoduchá speciální cvičení související s vlastním oslabením*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *zařazovat pravidelně do svého pohybového režimu speciální vyrovnávací cvičení související s vlastním oslabením v optimálním počtu opakování*
- *zvládat základní techniku speciálních cvičení; korigovat techniku cvičení podle obrazu v zrcadle, podle pokynů učitele*
- *upozornit samostatně na činnosti (prostředí), které jsou v rozporu s jeho oslabením*

Učivo

ČINNOSTI A INFORMACE PODPORUJÍCÍ KOREKCE ZDRAVOTNÍCH OSLABENÍ

- konkrétní zdravotní oslabení, prevence, pohybový režim, vhodné oblečení a obutí pro ZdrTv, zásady správného držení těla, dechová cvičení, vnímání pocitů při cvičení, nevhodná cvičení a činnosti (kontraindikace zdravotních oslabení)

SPECIÁLNÍ CVIČENÍ

- základní cvičební polohy, základní technika cvičení, soubor speciálních cvičení pro samostatné cvičení, relaxační cvičení – celková a lokální, dechová cvičení – správný dechový stereotyp
- **A Oslabení podpůrně pohybového systému**
  - A 1 Poruchy funkce svalových skupin
  - A 2 Poruchy páteře – odchylky předozadního zakřivení
  - A 3 Poruchy páteře – vybočení páteře do strany
  - A 4 Poruchy stavby dolních končetin

Cvičení zaměřená na: správné držení hlavy, pletence ramenního, postavení pánve, protažení šíjových, prsních, bederních svalů a vzpřimovačů páteře, zkrácených ohybačů kyčle a svalstva na zadní straně stehů; zlepšení fyziologického rozsahu pletence ramenního, kolenního, kyčelního a hlezenního kloubu a páteře ve všech směrech; spinální cvičení; posílení oslabených svalů šíjových, mezilopatkových, břišních, hýžd'ových, stehenních, lýtkových a vzpřimovačů trupu

- **B Oslabení vnitřních orgánů**

- B 1 Oslabení oběhového a dýchacího systému*

- B 2 Oslabení endokrinního systému*

- B 3 Obezita*

- B 4 Oslabení vnitřních orgánů*

Cvičení zaměřená na: protažení a posílení svalstva – viz skupina A; rozvoj hlavních a pomocných dýchacích svalů, zlepšení hrudního a bráničního dýchání při větší tělesné zátěži, koordinaci srdečního, dýchacího a pohybového rytmu; rovnovážná a koordinační cvičení

- **C Oslabení smyslových a nervových funkcí**

- C 1 Oslabení zraku*

- C 2 Oslabení sluchu*

- C 3 Neuropsychická onemocnění*

Cvičení zaměřená na: vyrovnávání svalové nerovnováhy – viz skupina A; vyrovnávání funkční adaptability pohybového, srdečně-cévního a dýchacího systému; rozvíjení pohybové a prostorové koordinace, rovnovážných postojů; sluchového, zrakového a taktilního vnímání rytmu; orientaci v prostoru; zrakovou lokalizaci; u neuropsychických onemocnění je třeba omezení zvažovat individuálně

VŠEOBECNĚ ROZVÍJEJÍCÍ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybové činnosti v návaznosti na obsah tělesné výchovy** – s přihlédnutím ke konkrétnímu druhu a stupni oslabení

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uplatňovat odpovídající vytrvalost a cílevědomost při korekci zdravotních oslabení*
- *zařazovat pravidelně a samostatně do svého pohybového režimu speciální vyrovnávací cvičení související s vlastním oslabením, usilovat o jejich optimální provedení*
- *vyhýbat se činností, které jsou kontraindikací zdravotního oslabení*

Učivo

ČINNOSTI A INFORMACE PODPORUJÍCÍ KOREKCE ZDRAVOTNÍCH OSLABENÍ

- **základní druhy oslabení jejich příčiny a možné důsledky** – základní pojmy osvojovaných činností, prevence a korekce oslabení, denní režim z pohledu zdravotního oslabení, soustředění na cvičení, vědomá kontrola cvičení, nevhodná cvičení a činnosti (kontraindikace zdravotních oslabení)

SPECIÁLNÍ CVIČENÍ

- **soubor speciálních cvičení** pro jednotlivé typy zdravotního oslabení je shodný pro 1. i 2. stupeň, učivo tohoto tématu je uvedeno na 1. stupni a je využitelné i pro 2. stupeň

VŠESTRANNĚ ROZVÍJEJÍCÍ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybové činnosti v návaznosti na obsah tělesné výchovy** – s přihlédnutím ke konkrétnímu druhu a stupni oslabení

5.9 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zahrnuje široké spektrum nejen manuálních činností, ale i činností rozvíjejících klíčové kompetence, které vedou žáky k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. Cíleně se zaměřuje a systematicky ovlivňuje rozvíjení komunikačních, motorických a tvořivých schopností, zmírňuje motorické poruchy, zdokonaluje kognitivní funkce, stimuluje řeč a myšlení. Vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků, k budoucímu pracovnímu zařazení a k uplatnění v dalším životě a integraci ve společnosti.

U žáků s lehkým mentálním postižením trvá nácvik běžných dovedností a utváření návyků mnohem delší dobu než u žáků bez postižení, a proto je nutné s nácvikem začít co nejdříve. Z tohoto důvodu je této vzdělávací oblasti určena vyšší hodinová dotace.

Žáci se učí pracovat samostatně i v týmu a vážít si práce své i druhých. Seznamují se s různými materiály, s funkcí a užíváním vhodných pomůcek a náradí. Vzdělávací oblast je realizována v průběhu celého základního vzdělávání od prvního do devátého ročníku.

Obsah vzdělávací oblasti je rozdělen na prvním stupni na čtyři tematické okruhy (*Práce s drobným materiálem, Práce montážní a demontážní, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů*) a do sedmi tematických okruhů na druhém stupni (*Práce s technickými materiály, Práce s ostatními materiály, Práce montážní a demontážní, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Svět práce*). Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci.

Výběr a způsob realizace jednotlivých tematických okruhů závisí na podmínkách a možnostech školy a schopnostech žáků. Učivo celé vzdělávací oblasti je určeno všem žákům, tedy chlapcům i dívkám. Tematický okruh *Svět práce* je určen pro 8. a 9. ročník.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvoji motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí
- pozitivnímu vztahu k práci a jejím výsledkům
- porozumění pojmům, návodům, orientaci v jednoduché technické dokumentaci, zvládnutí pracovních postupů a dovednosti řešit nejrůznější praktické situace
- práci v kolektivu a odpovědnosti za své i společné výsledky práce
- osvojení dovedností při používání a zacházení s vhodně zvolenými nástroji, pomůckami a drobným náradím
- přesnosti, systematickosti a vytrvalosti při plnění pracovních úkolů
- poznání pracovních činností, které napomáhají vytváření možných zálib a využití volného času
- orientaci v různých oborech lidské činnosti a osvojení potřebných poznatků a dovedností pro uplatnění při volbě povolání a společenském uplatnění
- dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci

5.9.1 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami*
- *vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů*
- *pracovat podle slovního návodu a předlohy*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *vytvářet přiměřenými pracovními postupy různé výrobky z daného materiálu*
- *využívat při tvořivých činnostech s různým materiálem vlastní fantazii*
- *volit vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu*
- *udržovat pořádek na pracovním místě; dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytnout první pomoc při drobném poranění*

Učivo

- **vlastnosti materiálu a jeho užití** – přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.
- **pracovní pomůcky a nástroje** – funkce a využití
- **jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce**
- **lidové zvyky, tradice, řemesla** – užití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů

PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *zvládat elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *znát funkci a užití jednoduchých pracovních nástrojů a pomůcek*
- *provádět při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž*
- *pracovat podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu*
- *udržovat pořádek na svém pracovním místě, dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu*

Učivo

- **stavebnice** – plošné, prostorové, konstrukční; sestavování jednoduchých modelů
- **práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem**
- **montáž a demontáž jednoduchých předmětů**

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *provádět pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích a popsat jeho výsledky*
- *pečovat o nenáročné rostliny v bytě i na zahradě*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *znát základní podmínky a postupy pro pěstování vybraných rostlin*
- *ošetřovat a pěstovat podle daných zásad pokojové i jiné rostliny a provádět pěstitelská pozorování*
- *volit podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní*
- *dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce a ochrany zdraví; poskytnout první pomoc při úrazu při práci na zahradě*

Učivo

- **základní podmínky pro pěstování rostlin** – půda a její zpracování; výživa rostlin; osivo
- **pěstování rostlin** – ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)
- **pěstování pokojových rostlin** – podmínky pro pěstování
- **zásady bezpečné práce s rostlinami**

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *připravit samostatně jednoduchý pokrm*
- *upravit stůl pro jednoduché stolování*
- *chovat se vhodně při stolování*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *znát základní vybavení kuchyně*
- *připravit samostatně jednoduché pohoštění*
- *uplatňovat zásady správné výživy*
- *dodržovat pravidla správného stolování a společenského chování při stolování*
- *udržovat pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržovat základy hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu v kuchyni*

Učivo

- **základní vybavení kuchyně**
- **potravin** – výběr, nákup a skladování potravin
- **stolování** – jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- **bezpečná obsluha spotřebičů** – základní technika v kuchyni

2. stupeň

PRÁCE S TECHNICKÝMI MATERIÁLY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *získat základní vědomosti o materiálech, nástrojích a pracovních postupech*
- *provádět jednoduché práce s technickými materiály a dodržovat technologickou kázeň*
- *pracovat s jednoduchou technickou dokumentací, orientovat se v pracovních postupech a návodech*
- *řešit jednoduché technické úkoly s vhodným výběrem materiálů, pracovních nástrojů a nářadí*
- *organizovat svoji pracovní činnost*
- *dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci i zásady bezpečnosti a ochrany při práci s nástroji a nářadím; poskytnout první pomoc při úrazu*

Učivo

- **materiály** – vlastnosti, užití v praxi (dřevo, kov, plasty)
- **pracovní pomůcky** – nářadí a nástroje pro ruční opracování
- **jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce**
- **technologické postupy** – technické náčrty, výkresy a návody
- **úloha techniky v životě člověka** – zneužití techniky, technika a životní prostředí
- **řemesla a tradice**

PRÁCE S OSTATNÍMI MATERIÁLY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozlišovat různé druhy materiálů a znát jejich vlastnosti*
- *zvolit vhodný pracovní postup v souladu s druhem zpracovávaného materiálu*
- *správně vybrat a používat vhodné pracovní nástroje a pomůcky*
- *dovést pracovní postupy k finálnímu výrobku*
- *dodržovat technologickou kázeň, zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu*

Učivo

- práce s různým materiálem podle podmínek a vybavení školy
- technologické postupy podle zpracovávaného materiálu
- základní dovednosti ručních prací
- výroba drobných oděvních a bytových doplňků

PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *sestavit podle návodu, náčrtu, plánu daný model*
- *ovládat montáž a demontáž jednoduchého zařízení*
- *provádět údržbu jednoduchých předmětů a zařízení*
- *dodržovat zásady bezpečnosti a hygieny práce a bezpečnostní předpisy, poskytnout první pomoc při úrazu*

Učivo

- **stavebnice** – konstrukční, elektrotechnické; sestavování modelů; montáž a demontáž
- práce s návodem, předlohou, náčrtem, plánem, schématem

PĚSTITELSKÉ PRÁCE, CHOVATELSTVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *volit vhodné pracovní postupy při pěstování vybraných rostlin*
- *pěstovat a ošetřovat květiny v interiéru a využívat je k výzdobě*
- *používat vhodné pracovní pomůcky a provádět jejich údržbu*
- *prokázat základní znalost chovu drobných zvířat a zásad bezpečného kontaktu se zvířaty*
- *dodržovat technologickou kázeň, zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu způsobeného zvířaty a při styku s jedovatými rostlinami*

Učivo

- **základní podmínky pro pěstování** – půda a její zpracování; výživa rostlin, ochrana rostlin a půdy
- **zelenina** – osivo, sadba, výpěstky, podmínky a zásady pěstování; pěstování vybraných druhů zeleniny
- **okrasné rostliny** – pokojové květiny; pěstování vybraných okrasných dřevin a květin; využití květin v exteriéru a interiéru; aranžování a jednoduchá vazba květin
- **ovocné rostliny** – druhy ovocných rostlin, způsob pěstování
- **léčivé rostliny, koření** – pěstování vybraných rostlin; rostliny a zdraví člověka; léčivé účinky rostlin; rostliny jedovaté; rostliny jako drogy a jejich zneužívání; alergie
- **chovatelství** – chov zvířat v domácnosti, podmínky chovu, hygiena a bezpečnost chovu; kontakt se zvířaty

PROVOZ A ÚDRŽBA DOMÁCNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *provádět jednoduché operace platebního styku*
- *ovládat jednoduché pracovní postupy při základních činnostech v domácnosti a orientovat se v návodech k obsluze běžných spotřebičů používaných v domácnosti*
- *správně zacházet s pomůckami, nástroji, nářadím a zařízením, provádět drobnou domácí údržbu*
- *používat vhodné prostředky při práci v domácnosti*
- *dodržovat základní hygienická a bezpečnostní pravidla a předpisy a poskytnout první pomoc při úrazu elektrickým proudem nebo chemikálií*

Učivo

- **finance a provoz domácnosti** – rozpočet, příjmy, výdaje, platby, hotovostní a bezhotovostní platební styk; energie, voda a jejich úspora
- **údržba v domácnosti** – údržba a úklid, prostředky, postupy; bezpečnost při styku s čisticími prostředky; údržba oděvů a textilií, postupy; prací a čisticí prostředky a zacházení s nimi; elektrické spotřebiče – funkce a užití, ovládání, ochrana a údržba, bezpečnost provozu; nebezpečí úrazu elektrickým proudem

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *používat základní kuchyňský inventář a bezpečně obsluhovat spotřebiče*
- *připravit pokrmy podle daných postupů v souladu se zásadami zdravé výživy*
- *dodržovat základní principy stolování a obsluhy u stolu*
- *dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazech v kuchyni*

Učivo

- **kuchyně** – základní vybavení, udržování pořádku a čistoty; bezpečnost a hygiena provozu
- **potraviny** – skupiny potravin; sestavování jídelníčku; způsoby konzervace
- **příprava pokrmů** – úprava pokrmů za studena; základní způsoby tepelné úpravy; základní postupy při přípravě pokrmů a nápojů; zásady zdravé výživy
- **úprava stolu a stolování** – jednoduché prostírání; obsluha a chování u stolu; slavnostní stolování v rodině; zdobné prvky a květiny na stole

SVĚT PRÁCE (8. a 9. ročník)

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát pracovní činnosti vybraných profesí a mít přehled o učebních oborech a středních školách*
- *posoudit své možnosti v oblasti profesní, případně pracovní orientace s přihlédnutím k potřebám běžného života*
- *využít profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného dalšího vzdělávání*
- *být seznámen s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů*
- *prokázat v modelových situacích prezentaci své osoby při ucházení se o zaměstnání*
- *být seznámen s možnostmi využití poradenské pomoci v případě neúspěšného hledání zaměstnání*

Učivo

- **trh práce** – povolání lidí; druhy pracovišť, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní
- **volba profesní orientace** – základní principy; osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, vlivy na volbu profesní orientace; práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb
- **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů; informace o dalším vzdělávání
- **zaměstnání** – způsoby hledání; pohovor u zaměstnavatele; informační základna pro volbu povolání; problémy nezaměstnanosti; úřady práce; práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru
- **podnikání** – nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

6. Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Zařazení průřezových témat je důležité pro utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, protože mají silný výchovný aspekt a pomohou v osobnostním a charakterovém rozvoji žáků s lehkým mentálním postižením, především pak v jejich postojích a utváření hodnotového systému. Všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV lze do vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením zařadit s tím, že budou korespondovat s náplní a očekávanými výstupy jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů.

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují **charakteristiku průřezového tématu**, v níž je zdůrazněn význam a postavení průřezového tématu v základním vzdělávání. Dále je vyjádřen vztah ke vzdělávacím oblastem a **přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka** jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot. Obsah průřezových témat doporučený pro základní vzdělávání je rozpracován do **tematických okruhů** (v textu tučným písmem). Každý tematický okruh obsahuje nabídku **témat** (činností, námětů). Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Škola musí do vzdělávání na 1. i 2. stupni zařadit všechna průřezová témata, která nemusí být obsažena v každém ročníku. Ve svém ŠVP si škola uvedená průřezová témata obsahově upraví podle konkrétních vzdělávacích potřeb žáků, přizpůsobí podle specifických podmínek školy a rozpracuje rozsah a způsob realizace. Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

6.1 OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti, je praktické a má každodenní využití v běžném životě. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.

Specifikou Osobnostní a sociální výchovy je, že se učivem stává sám žák, stává se jím konkrétní žákovská skupina a stávají se jím běžné situace každodenního života. Jejím smyslem je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.

Vztah Osobnostní a sociální výchovy ke vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace* je založen na samotném faktu komunikační podstaty jazyka s tím, že se zaměřuje na každodenní verbální komunikaci jako na klíčový nástroj jednání v různých životních situacích. Prohlubuje vztah mezi verbální a neverbální složkou komunikace a rozšiřuje specifické aplikace jazyka o sociální dovednosti. Vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět* lze naplňovat prostřednictvím témat směřujících k sebepoznání, zdravému sebepojetí a k udržení psychického zdraví (psychohygieně), komunikaci, mezilidským vztahům. Úzká je vazba ke vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, a to k *Výchově k občanství*. Osobnostní a sociální výchova klade důraz na získávání praktických dovedností. Vazba ke vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* se týká evoluce lidského chování, zvířecí a lidské komunikace. Nabízí též možnosti rozvoje emocionálních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí. Vazba na vzdělávací oblast *Umění a kultura* se týká především společného zaměření na rozvoj smyslového vnímání, kreativity, vnímání a utváření mimouměleckého estetického, jako např. estetiky chování a mezilidských vztahů a chápání umění jako prostředku komunikace a osvojování si světa. Propojení se vzdělávací oblastí *Člověk a zdraví* je vhodné v tématech reflektujících fyzickou stránku člověka, sociální vztahy, komunikaci a rozhodování v běžných i vypjatých situacích. Osobnostní a sociální výchova tak může napomoci k získání dovedností vztahujících se k zdravému duševnímu a sociálnímu životu. Rovněž přispívá k realizaci vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce*, zejména zdokonalováním dovedností týkajících se spolupráce a komunikace v týmu a v různých pracovních situacích.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- vede k porozumění sobě samému a druhým
- napomáhá k zvládnutí vlastního chování
- přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni
- rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace
- utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci
- umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení různých situací (např. konfliktů)
- podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým
- vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
- vede k akceptaci různých typů lidí, názorů, přístupů k řešení problémů
- přispívá k uvědomování mravních rozměrů různých způsobů lidského chování
- napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a rizikového chování

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy Osobnostní a sociální výchovy jsou členěny do tří částí, které jsou zaměřeny na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Pro jejich realizaci je užitečné zařazovat do výuky ta témata, která reflektují aktuální potřeby žáků, popřípadě vycházejí ze vzájemné domluvy s nimi. Všechna uvedená témata se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.

Vzhledem k tomu, že se jedná o živá setkání dotýkající se osobní existence, je třeba počítat s tím, že na různé věci budou mít žáci různé názory, že se může objevit odmítání témat či technik, ostych, případně že některé hry tzv. nevyjdou. Právě tyto okamžiky však bývají v Osobnostní a sociální výchově velmi užitečné, neboť nabízejí příležitost k přemýšlení o tom, co se děje.

Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení
- **Sebepoznání a sebepojetí** – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah ke mně samému; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času
- **Psychohygienu** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; organizace času; dovednosti zvládnutí stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění – relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích
- **Kreativita** – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, tvořivosti v mezilidských vztazích)

Sociální rozvoj

- **Poznávací schopnosti** – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respekt, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti; dialog (vedení dialogu, jeho pravidla); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci
- **Spolupráce a soutěživost** – rozvoj individuálních dovedností pro spolupráci (nesouhlas, odpor apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro spolupráci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro zvládnutí soutěže a konkurence

Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí – problémy v mezilidských vztazích, zvládnutí učebních problémů

- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne

6.2 VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Výchova demokratického občana má mezioborový a multikulturní charakter. V obecné rovině představuje syntézu hodnot, a to spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, v konkrétní rovině pak především rozvoj kritického myšlení, vědomí svých práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů.

Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovni občanské gramotnosti. Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má umožnit žákovi řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace.

Průřezové téma v základním vzdělávání využívá ke své realizaci nejen tematických okruhů, ale i zkušeností a prožitků žáků, kdy celkové klima školy (vztahy mezi všemi subjekty vzdělávání založené na spolupráci, partnerství, dialogu a respektu) vytváří demokratickou atmosféru třídy, sloužící jako „laboratoř demokracie“. V ní jsou žáci více motivováni k uplatňování svých názorů v diskusích a k možnosti demokraticky se podílet na rozhodnutích celku, společenství, komunity. Zároveň si sami na sobě mohou ověřit nejen význam dodržování pravidel, eventuálně v zájmu spravedlnosti se podílet na vytváření pravidel nových, ale i to, jak je důležité se o udržování demokracie starat, protože překročení hranice k anarchii či naopak k despotismu je neustále přítomným nebezpečím. Tato zkušenost pak rozvíjí schopnost kritického myšlení.

Průřezové téma Výchova demokratického občana má blízkou vazbu především na vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět*, především v částech zaměřených na vztah k domovu a vlasti. Na druhém stupni pak na vzdělávací oblast *Člověk a společnost*, v níž jsou zpracovány základy témat – principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva.

Průřezové téma má vazbu i na ostatní vzdělávací oblasti, zejména pak na ty, v nichž se tematizuje vztah k sobě samému i ostatním lidem, k okolnímu prostředí, k normám i hodnotám.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- vede k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod
- vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti
- umožňuje participovat na rozhodnutích celku s vědomím vlastní odpovědnosti za tato rozhodnutí a s vědomím jejich důsledků
- rozvíjí a podporuje komunikativní schopnosti a dovednosti
- prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivého posuzování
- vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- vychovává k úctě k zákonu
- rozvíjí disciplinovanost a sebekritiku
- učí sebeúctě a sebedůvěře, samostatnosti a angažovanosti
- přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost

- rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů
- motivuje k ohleduplnosti a ochotě pomáhat zejména slabším
- umožňuje posuzovat společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu
- vede k respektování kulturních, etnických a jiných odlišností
- vede k asertivnímu jednání a ke schopnosti kompromisu

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy průřezového tématu jsou zaměřeny na utváření a rozvíjení demokratických vědomostí, dovedností a postojů potřebných pro aktivní účast žáků – budoucích dospělých občanů – v životě demokratické společnosti. Při jejich realizaci je užitečné vycházet z reálných životních situací a doporučené obsahy tematických okruhů co nejvíce vztahovat k životní zkušenosti žáků.

- **Občanská společnost a škola** – škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole; způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci
- **Občan, občanská společnost a stát** – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku); Listina základních práv a svobod, práva a povinnosti občana; úloha občana v demokratické společnosti; základní principy a hodnoty demokratického politického systému (právo, spravedlnost); principy soužití s minoritami (vztah k jinému, respekt k identitám, vzájemná komunikace a spolupráce, příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů)
- **Formy participace občanů v politickém životě** – volební systémy a demokratické volby a politika (parlamentní, krajské a komunální volby); obec jako základní jednotka samosprávy státu; společenské organizace a hnutí
- **Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování** – demokracie jako protíváha diktatury a anarchie; principy demokracie; základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka); význam Ústavy jako základního zákona země; demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti

6.3 VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech akcentuje ve vzdělávání evropskou dimenzi, která podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění a jako princip prostupuje celým základním vzděláváním. Podstatnou součástí evropské dimenze je výchova budoucích evropských občanů, v dospělosti schopných mobility a flexibility v občanské a pracovní sféře i v osobním životě. Rozvíjí vědomí evropské identity při respektování identity národní. Otevírá žákům širší horizonty poznání a perspektivy života v evropském a mezinárodním prostoru, seznamuje je s možnostmi, které jim tento prostor poskytuje.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech prolíná všemi vzdělávacími oblastmi, integruje a prohlubuje poznatky a umožňuje uplatnit dovednosti, které si žáci osvojili v jednotlivých vzdělávacích oborech. Podporuje ve vědomí a jednání žáků tradiční evropské hodnoty, k nimž patří humanismus, svobodná lidská vůle, morálka, uplatňování práva a osobní zodpovědnost spolu s racionálním uvažováním, kritickým myšlením a tvořivostí.

Příležitosti k realizaci tématu poskytuje na prvním stupni vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět*. V této oblasti se využívají zkušenosti a poznatky žáků z běžného života i mimořádných událostí v rodině, v obci a nejbližším okolí. Na druhém stupni se vztahuje průřezové téma zejména ke vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*. Důležitým prostorem pro realizaci průřezového tématu se

stává obor *Výchova k občanství*. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* se uplatňuje daná problematika zejména při objasňování důsledků globálních vlivů na životní prostředí v okolí žáků s důrazem na potřebu a závažnost ochrany tohoto prostředí především v dané lokalitě. Významnou oblastí pro realizaci tohoto tématu se stává vzdělávací oblast *Jazyk a jazyková komunikace*. Český jazyk je nezastupitelným nástrojem učení, zpracování informací a prezentace postojů a názorů. Cizí jazyk pak má praktický význam pro mobilitu občanskou, vzdělávací i pracovní. Dovednosti osvojené žáky ve vzdělávací oblasti *Informační a komunikační technologie*, jsou využívány k samostatnému získávání informací o zemích Evropy a světa, o jejich životě a událostech. Tyto informace se následně stávají prostředkem pro orientaci v nabídce vzdělávacích, pracovních, kulturních a zájmových příležitostí a při navazování kontaktů. Ve vzdělávací oblasti *Umění a kultura* rozvíjí průřezové téma vztah k evropské a světové kultuře. Prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí při respektování svébytnosti národních a regionálních kultur a jejich přínosu ke kultuře světové. Ozřejmuje význam kulturního a historického dědictví jako zdroje poznání a přispívá k emocionální zainteresovanosti na jeho uchování a záchraně. Vzdělávací oblast *Člověk a zdraví* orientuje žáky v globálních problémech souvisejících se zdravím. V oboru tělesná výchova využívá průřezové téma zájmu žáků o sport k hlubšímu pochopení souvislostí evropských kořenů olympijských idejí a významu sportu pro vzájemné porozumění a přátelství mezi lidmi různých národů a národností.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- rozvíjí a integruje základní vědomosti potřebné pro porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy
- rozvíjí schopnost srovnávat projevy kultury v evropském a globálním kontextu, nacházet společné znaky a odlišnosti
- rozšiřuje a prohlubuje dovednosti potřebné pro orientaci v evropském prostředí, seberealizaci a řešení reálných situací v otevřeném evropském prostoru
- vede k pochopení významu Evropské unie
- vede k poznání a pochopení života a díla významných Evropanů a iniciuje zájem žáků o osobnostní vzory
- učí hledání a nacházení společných evropských cest

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- pomáhá překonávat stereotypy a předsudky
- obohacuje pohledy žáka na sebe sama z hlediska otevřených životních perspektiv rozšířených o možnosti volby v evropské a mezinárodní dimenzi
- kultivuje postoje k Evropě jako širší vlasti a ke světu jako globálnímu prostředí života
- utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti
- podporuje pozitivní postoje k tradičním evropským hodnotám
- upevňuje osvojování vzorců chování evropského občana a smysl pro zodpovědnost

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy průřezového tématu podněcují zájem žáků o Evropu a svět a zprostředkovávají jim poznání Evropy a světa jako uspořádaného prostředí, měnícího se v čase, v němž se lidé setkávají, společně řeší problémy a utvářejí svůj život. Prostřednictvím tematických okruhů si žáci zpřesňují obraz Evropy, uvědomují si souvislosti řešení běžných situací občana s globálními problémy a možnosti utváření své vlastní životní perspektivy v evropském a globálním prostoru.

- **Evropa a svět nás zajímá** – rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa; místa, události a artefakty v blízkém okolí mající vztah k Evropě a světu; naši sousedé v Evropě; život dětí v jiných zemích; lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy

- **Objevujeme Evropu a svět** – naše vlast a Evropa; evropské krajiny; Evropa a svět; mezinárodní setkávání; státní a evropské symboly; Den Evropy; život Evropanů a styl života v evropských rodinách; životní styl a vzdělávání mladých Evropanů
- **Jsme Evropané** – Evropská unie; co Evropu spojuje a co ji rozděluje; mezinárodní organizace

6.4 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Multikulturní výchova v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.

Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíjí jeho kulturní specifika a současně poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě, u obou skupin pak pomáhá nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci.

Multikulturní výchova se hluboce dotýká i mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou. Škola jako prostředí, v němž se setkávají žáci z nejrůznějšího sociálního a kulturního zázemí, by měla zabezpečit takové klima, kde se budou všichni cítit rovnoprávně, kde budou v majoritní kultuře úspěšní i žáci minorit a žáci majority budou poznávat kulturu svých spolužáků - příslušníků minorit. Tím přispívá k vzájemnému poznávání obou skupin, ke vzájemné toleranci, k odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „nepoznanému“.

Multikulturní výchova prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Blízkou vazbu má zejména na vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a zdraví, z oblasti Člověk a příroda se dotýká především vzdělávacího oboru Zeměpis. Vazba na tyto oblasti je dána především tématy, která se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky různých národů a etnických skupin.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti
- rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých
- učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých
- učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazena jiné
- rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin
- rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie
- učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a učí připravenosti nést odpovědnost za své jednání
- poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- pomáhá žákům prostřednictvím informací vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám
- napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí
- stimuluje, ovlivňuje a koriguje jednání a hodnotový systém žáků, učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu
- pomáhá uvědomovat si neslučitelnost rasové (náboženské či jiné) intolerance s principy života v demokratické společnosti
- vede k angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu
- učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy Multikulturní výchovy vycházejí z aktuální situace ve škole, reflektují aktuální dění v místě školy, současnou situaci ve společnosti. Výběr a realizace daného tematického okruhu, popř. tématu mohou být významně ovlivněny vzájemnou dohodou učitelů, učitelů a žáků, učitelů a rodičů apod.

- **Kulturní rozdíly** – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti; člověk jako součást etnika; poznávání vlastního kulturního zakotvení; respektování zvláštností různých etnik (zejména cizinců nebo příslušníků etnik žijících v místě školy); základní problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě
- **Lidské vztahy** – právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci; udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi, bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženskou, zájmovou nebo generační příslušnost; vztahy mezi kulturami (vzájemné obohacování různých kultur, ale i konflikty vyplývající z jejich rozdílnosti); předsudky a vžitá stereotypy (příčiny a důsledky diskriminace); důležitost integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích; uplatňování principu slušného chování (základní morální normy); význam kvality mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti; tolerance, empatie, umění vžít se do role druhého; lidská solidarita, osobní přispění k zapojení žáků z odlišného kulturního prostředí do kolektivu třídy
- **Etnický původ** – rovnocennost všech etnických skupin a kultur; odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost; postavení národnostních menšin; základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti; různé způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa; projevy rasové nesnášenlivosti – jejich rozpoznávání a důvody vzniku
- **Multikulturalita** – multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti; multikulturalita jako prostředek vzájemného obohacování; specifické rysy jazyků a jejich rovnocennost; naslouchání druhým, komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem; význam užívání cizího jazyka jako nástroje dorozumění a celoživotního vzdělávání
- **Princip sociálního smíru a solidarity** – odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; aktivní spolupodílení dle svých možností na přetváření společnosti, zohlednění potřeb minoritních skupin; otázka lidských práv, základní dokumenty

6.5 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si vztahy mezi člověkem a prostředím. Vede jedince k účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

Na realizaci průřezového tématu se podílí většina vzdělávacích oblastí. Postupným propojováním, rozšiřováním, upevňováním i systematizací vědomostí a dovedností získávaných v těchto oblastech umožňuje Environmentální výchova utváření integrovaného pohledu. Každá z oblastí má svůj specifický význam v ovlivňování racionální stránky osobnosti i ve vlivu na stránku emocionální a volně aktivní. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* poskytuje průřezové téma ucelený elementární pohled na okolní přírodu i prostředí. Učí pozorovat, citlivě vnímat a hodnotit důsledky jednání lidí, přispívá k osvojování si základních dovedností a návyků aktivního, odpovědného přístupu k prostředí v každodenním životě. V maximální míře využívá přímých kontaktů žáků s okolním prostředím a propojuje rozvíjení myšlení s výrazným ovlivňováním emocionální stránky osobnosti jedince. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* zdůrazňuje pochopení objektivní platnosti základních přírodních zákonitostí, souvislostí od nejméně složitých ekosystémů až po biosféru jako celek, postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti, tj. pro zachování podmínek života, pro získávání obnovitelných zdrojů surovin a energie i pro mimoprodukční hodnoty (inspiraci, odpočinek). Klade základy systémového přístupu zvýrazňujícího vazby mezi prvky systémů, jejich hierarchické uspořádání a vztahy k okolí. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a společnost* odkrývá téma souvislosti mezi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy s důrazem na význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a zdraví* se téma dotýká problematiky vlivů prostředí na vlastní zdraví i na zdraví ostatních lidí. V souvislosti s problémy současného světa vede k poznání důležitosti péče o přírodu při organizaci masových sportovních akcí. Ve vzdělávací oblasti *Informační a komunikační technologie* umožňuje průřezové téma aktivně využívat výpočetní techniku při zjišťování aktuálních informací o stavu prostředí. Vzdělávací oblast *Umění a kultura* poskytuje environmentální výchově mnoho příležitostí pro zamýšlení se nad vztahy člověka a prostředí, k uvědomování si přírodního i sociálního prostředí jako zdroje inspirace pro vytváření kulturních a uměleckých hodnot a přispívá k vnímání estetických kvalit prostředí. Propojení tématu se vzdělávací oblastí *Člověk a svět práce* se realizuje prostřednictvím konkrétních pracovních aktivit ve prospěch životního prostředí. Umožňuje poznávat význam a role různých profesí ve vztahu k životnímu prostředí.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí
- vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování
- přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa
- umožňuje pochopení souvislostí mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí
- poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí
- ukazuje modelové příklady jednání, která jsou žádoucí i nežádoucí z hledisek životního prostředí a udržitelného rozvoje

- napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni
- seznamuje s principy udržitelnosti rozvoje společnosti
- učí hodnotit objektivnost a závažnost informací týkajících se ekologických problémů
- učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty
- vede k odpovědnosti ve vztahu k biosféře, k ochraně přírody a přírodních zdrojů
- vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti
- podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí
- přispívá k utváření zdravého životního stylu a k vnímání estetických hodnot prostředí
- vede k angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí
- vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví

Tematické okruhy průřezového tématu

Environmentální výchova je členěna do tematických okruhů, které umožňují celistvé pochopení problematiky vztahů člověka k životnímu prostředí. Vede žáky k uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti.

- **ekosystémy** – les (les v našem prostředí, význam lesa); pole (význam, změny okolní krajiny vlivem člověka, způsoby hospodaření na nich, pole a jejich okolí); vodní zdroje (lidské aktivity spojené s vodním hospodářstvím, důležitost pro krajinnou ekologii); moře (druhá odlišnost, význam pro biosféru, mořské řasy a kyslík, cyklus oxidu uhličitého) a tropický deštný les (porovnání, druhová rozmanitost, ohrožování, globální význam a význam pro nás); lidské sídlo – město – vesnice (umělý ekosystém, jeho funkce a vztahy k okolí, aplikace na místní podmínky); kulturní krajina (pochopení hlubokého ovlivnění přírody v průběhu vzniku civilizace až po dnešek)
- **základní podmínky života** – voda (vztahy vlastností vody a života, význam vody pro lidské aktivity, ochrana její čistoty, pitná voda ve světě a u nás, způsoby řešení); ovzduší (význam pro život na Zemi, ohrožování ovzduší a klimatické změny, propojenost světa, čistota ovzduší u nás); půda (propojenost složek prostředí, zdroj výživy, ohrožení půdy, rekultivace a situace v okolí, změny v potřebě zemědělské půdy, nové funkce zemědělství v krajině; ochrana biologických druhů (důvody ochrany a způsoby ochrany jednotlivých druhů); ekosystémy; energie (energie a život, vliv energetických zdrojů na společenský rozvoj, využívání energie, možnosti a způsoby šetření, místní podmínky); přírodní zdroje (zdroje surovinové a energetické, jejich vyčerpatelnost, vlivy na prostředí, principy hospodaření s přírodními zdroji, význam a způsoby získávání a využívání přírodních zdrojů v okolí)
- **lidské aktivity a problémy životního prostředí** – zemědělství a životní prostředí, ekologické zemědělství; doprava a životní prostředí (význam a vývoj, energetické zdroje dopravy a její vlivy na prostředí, druhy dopravy a ekologická zátěž, doprava a globalizace); průmysl a životní prostředí (vliv průmyslu na prostředí, zpracovávané materiály a jejich působení); odpady a hospodaření s odpady (odpady a příroda, principy a způsoby hospodaření s odpady, druhotné suroviny); ochrana přírody a kulturních památek (význam ochrany přírody a kulturních památek; ochrana přírody při masových sportovních akcích – zásady MOV); změny v krajině (krajina dříve a dnes, vliv lidských aktivit, jejich reflexe a perspektivy); dlouhodobé programy zaměřené k růstu ekologického vědomí veřejnosti a akce typu (Den životního prostředí OSN, Den Země apod.)
- **vztah člověka k prostředí** – naše obec (přírodní zdroje, jejich původ, způsoby využívání a řešení odpadového hospodářství, příroda a kultura obce a její ochrana, zajišťování ochrany

životního prostředí v obci – instituce, nevládní organizace, lidé); náš životní styl (spotřeba věcí, energie, odpady, způsoby jednání a vlivy na prostředí); aktuální (lokální) ekologický problém (příklad problému, jeho příčina, důsledky, souvislosti, možnosti a způsoby řešení, hodnocení, vlastní názor, jeho zdůvodňování a prezentace); prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví, možnosti a způsoby ochrany zdraví); nerovnoměrnost života na Zemi (rozdílné podmínky prostředí a rozdílný společenský vývoj na Zemi)

6.6 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Mediální výchova v základním vzdělávání nabízí elementární poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii. Média a komunikace představují velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa, což vyžaduje stále větší schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty přicházející z médií. Média se stávají důležitým socializačním faktorem, mají výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec. Přitom sdělení, jež jsou médiím nabízena, mají nestejnorodý charakter, vyznačují se svébytným vztahem k přírodní i sociální realitě a jsou vytvářena s různými (namnoze nepřiznanými, a tedy potenciálně manipulativními) záměry. Správné vyhodnocení těchto sdělení z hlediska záměru jejich vzniku (informovat, přesvědčit, manipulovat, pobavit) a z hlediska jejich vztahu k realitě (věcná správnost, logická argumentační stavba, hodnotová platnost) vyžaduje značnou průpravu.

Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře, fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Dále pak orientaci v mediovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.

Mediální výchova má blízkou vazbu na vzdělávací oblast *Člověk a společnost*, zejména tím, že média, jako sociální instituce, se podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby, umožňují hledat paralely mezi minulými a současnými událostmi a porovnávat jevy a procesy v evropském i celosvětovém měřítku. Mediální výchova je zaměřena na systematické vytváření kritického odstupu od mediovaných sdělení a na schopnost interpretovat mediální sdělení z hlediska jeho informační kvality. Propojení se vzdělávací oblastí *Jazyk a jazyková komunikace* se týká zejména vnímání mluveného i psaného projevu, jeho stavby, nejrůznějších typů obsahů a uplatňování odpovídající škály výrazových prostředků, osvojení základních pravidel veřejné komunikace, dialogu a argumentace. V rámci vzdělávací oblasti *Informační a komunikační technologie* se pak jedná o využívání tištěných i digitálních dokumentů jako zdroje informací. Vztah ke vzdělávací oblasti *Umění a kultura* je založen na vnímání specifické „řeči“ znakových kódů, jež média užívají, a jejich kombinací, a to nejen přirozeného jazyka, ale i obrazu a zvuku. Přispívá ke schopnosti vnímat a hodnotit artefakty umělecké i běžné mediální produkce.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace
- učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času
- umožňuje získat představy o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti
- vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu
- rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování

- přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci
- přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení
- vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění
- rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci

Tematické okruhy průřezového tématu

Mediální výchova na úrovni základního vzdělávání obsahuje základní poznatky a dovednosti týkající se médií a mediální komunikace. Tematické okruhy mediální výchovy se člení na tematické okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností.

Tematické okruhy receptivních činností:

- **kritické čtení a vnímání mediálních sdělení** – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě; rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů); hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel; identifikování základních orientačních prvků v textu
- **interpretace vztahu mediálních sdělení a reality** – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; rozdíl mezi reklamou a zprávou; vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předsudky a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje)
- **fungování a vliv médií ve společnosti** – organizace a postavení médií ve společnosti; faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování; způsoby financování médií a jejich dopady; vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu; role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování; role médií v politickém životě (předvolební kampaně a jejich význam); vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti); role médií v politických změnách

Tematické okruhy produktivních činností:

- **tvorba mediálního sdělení** – uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně vhodných sdělení; tvorba mediálního sdělení pro školní časopis; technologické možnosti a jejich omezení

7. Rámcový učební plán

Vzdělávací oblasti	Vzdělávací obory	1. stupeň	2. stupeň
		1. - 5. ročník	6. - 9. ročník
		Minimální časová dotace	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	33	19
	Cizí jazyk	-	4
Matematika a její aplikace		22	20
Informační a komunikační technologie		2	4
Člověk a jeho svět		12	-
Člověk a společnost	Dějepis	-	8
	Výchova k občanství		
Člověk a příroda	Fyzika	-	13
	Chemie	-	
	Přírodopis	-	
	Zeměpis	-	
Umění a kultura	Hudební výchova	10	8
	Výtvarná výchova		
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	-	2
	Tělesná výchova	15	12
Člověk a svět práce		15	20
Průřezová témata		P	P
Disponibilní časová dotace		9	12
Celková povinná časová dotace		118	122

P = povinnost zařadit a realizovat se všemi žáky v průběhu vzdělávání na daném stupni, časovou dotaci lze čerpat z disponibilní časové dotace

7.1 Poznámky k rámcovému učebnímu plánu

Rámcový učební plán (dále RUP) pro základní vzdělávání pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením stanovuje závazně:

- začlenění vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů do základního vzdělávání na 1. stupni (v 1. až 5. ročníku) a na druhém stupni (v 6. až 9. ročníku) základních škol pro žáky s lehkým mentálním postižením
- minimální časovou dotaci pro jednotlivé vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) na daném stupni základního vzdělávání
- nejnižší počty povinných vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících
- povinnost zařadit a realizovat průřezová témata na 1. i 2. stupni
- disponibilní časovou dotaci
- celkovou povinnou časovou dotaci na 1. a 2. stupni základního vzdělávání
- poznámky ke vzdělávacím oblastem (vzdělávacím oborům) v RUP

Celková povinná časová dotace je v RUP stanovena pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením na 1. stupni na **118 hodin**, pro vzdělávání na 2. stupni **122 hodin**. Celková povinná časová dotace uvedena v RUP představuje maximální povinnou týdenní časovou dotaci na daném stupni základního vzdělávání. Nejnižší počty povinných vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících jsou stanoveny: 1. a 2. ročník 21 hodin, 3. a 4. ročník 25 hodin, 5. ročník 26 hodin, 6. a 7. ročník 30 hodin, 8. a 9. ročník 31 hodin.

V učebním plánu ŠVP a při realizaci výuky musí být dodrženy podmínky:

- nesmí být překročena celková povinná časová dotace na daném stupni (118 hodin; 122 hodin)
- nesmí být překročena maximální týdenní hodinová dotace stanovená pro jednotlivé ročníky základního vzdělávání školským zákonem (1. a 2. ročník 22 hodin, 3. až 5. ročník 26 hodin, 6. a 7. ročník 30 hodin, 8. a 9. ročník 32 hodin)

Celková povinná časová dotace je tvořena minimální časovou dotací pro vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) a disponibilní časovou dotací.

Disponibilní časová dotace

- využití disponibilní časové dotace je plně v kompetenci ředitele školy
- využití celé disponibilní časové dotace v učebním plánu ŠVP je závazné
- disponibilní časová dotace je určena:
  - a) k posílení časové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů nad rámec závazného minima (k posílení jedné vzdělávací oblasti či vzdělávacího oboru – profilace školy, zaměření a složení třídy; k posílení více vzdělávacích oblastí či vzdělávacích oborů)
  - b) k vytvoření volitelných předmětů, jejichž obsah musí navazovat na příslušnou vzdělávací oblast (vzdělávací obor); nejkratší možné časové období pro zařazení volitelného předmětu je jedno pololetí; do skupiny mohou být podle charakteru předmětu zařazeni žáci i z více ročníků
  - c) k zařazení předmětů speciálně pedagogické péče (zdravotní tělesná výchova, logopedická péče a další předměty kompenzačního a reedukačního charakteru)
  - d) k zařazení a vytvoření nových předmětů, které musí navazovat na obsah vzdělávací oblasti (vzdělávacího oboru)
  - e) k realizaci průřezových témat

Minimální časová dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) je závazná. Číslo udává, kolik hodin týdně musí škola minimálně věnovat dané vzdělávací oblasti (vzdělávacím oborům) na příslušném stupni základního vzdělávání.

Na základě RUP vytvářejí školy učební plán svého školního vzdělávacího programu. Obsahovou náplň vzdělávacích oborů přizpůsobí profilaci školy, regionálním zvláštnostem a schopnostem žáků. Při tvorbě učebního plánu respektují vymezení RUP a zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu.

7.2 Poznámky ke vzdělávacím oblastem

Jazyk a jazyková komunikace

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Český jazyk a literatura* je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Český jazyk a literatura* má komplexní charakter a je členěn do složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova
- řečová výchova a psaní je součástí *Komunikační a slohové výchovy* a může se realizovat v menších časových celcích nebo jako samostatná hodina
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Cizí jazyk* je zařazen povinně na 2. stupni. Přednostně musí být nabídnuta výuka anglického jazyka, podle podmínek školy lze v odůvodněných případech případně zařadit jiný cizí jazyk

Matematika a její aplikace

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Matematika a její aplikace* je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání
- rýsování je součástí matematiky a může být zařazeno jako samostatný předmět v 8. a 9. ročníku základního vzdělávání

Informační a komunikační technologie

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Informační a komunikační technologie* je realizován na 1. i 2. stupni

Člověk a jeho svět

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět* je realizován ve všech ročnících 1. stupně
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru lze realizovat jako jeden předmět nebo jej rozdělit na více předmětů

Člověk a společnost

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů *Dějepis* a *Výchova k občanství* je realizován pouze na 2. stupni základního vzdělávání

Člověk a příroda

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů *Fyzika*, *Chemie*, *Přírodopis* a *Zeměpis* je realizován pouze na 2. stupni

Umění a kultura

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů *Hudební výchova* a *Výtvarná výchova* je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání

Člověk a zdraví

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Výchova ke zdraví* je realizován pouze na 2. stupni, na 1. stupni je zařazen do vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Tělesná výchova* je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání; časová dotace pro tělesnou výchovu je 3 hodiny týdně

- součástí vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru *Tělesná výchova* je tematický okruh *Zdravotní tělesná výchova*, jehož prvky jsou preventivně využívány v hodinách *Tělesné výchovy* pro všechny žáky nebo jsou zadávány žákům se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení; školám se současně doporučuje vyrovnávat pohybový deficit žáků III. zdravotní skupiny a jejich potřebu korektivních cvičení zařazováním povinného (předmět speciální péče) či volitelného předmětu na 1. i 2. stupni, vycházejícího z tematického okruhu *Zdravotní tělesná výchova*, kam mohou být zařazeni žáci i z více ročníků

Člověk a svět práce

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Člověk a svět práce* je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání
- vzdělávací obsah všech tematických okruhů daných pro 1. i 2. stupeň je pro školu povinný
- tematický okruh *Svět práce* je určen žákům 8. a 9. ročníků

Průřezová témata

- průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání žáků
- vybraná průřezová témata musí být zařazena na 1. i 2. stupni, ale nemusí být obsažena v každém ročníku

Část D

8. Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV–LMP

Vzdělávání vycházející z přílohy RVP ZV musí být podpořeno odpovídajícími podmínkami. V souladu s koncepčními vzdělávacími dokumenty, obecně platnými předpisy a normami, vzdělávacími potřebami žáků a potřebami pro pedagogickou činnost učitelů jsou vymezeny **materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky**.

Uvedené podmínky představují optimální stav, se kterým by se měly jednotlivé školy poměřovat a k němuž by se měly s podporou zřizovatele postupně přibližovat a dále jej rozvíjet.

Při vytváření podmínek na konkrétní škole je vhodné zvažovat:

- speciálně vzdělávací potřeby žáků a míru podpůrných opatření;
- potřeby učitelů;
- kvalitu, funkčnost a estetičnost prostředí ve škole;
- vytváření pozitivních vztahů, přátelské a vstřícné atmosféry;
- efektivitu vzdělávání žáků;
- realizaci zájmových činností;
- spolupráci se všemi účastníky a partnery vzdělávacího a výchovného procesu (lékaři a školská poradenská zařízení).

Prostorové a materiální podmínky:

- kmenové (univerzální) učebny vybavené víceúčelovým a funkčním zařízením;
- speciální učebny a prostory;
  - jazykové, ICT, fyzikální, chemické, přírodopisné, zeměpisné, pro hudební a výtvarnou výchovu aj. vybavené speciálním nábytkem, (laboratorními) přístroji, nástroji, materiálem a pomůckami, audiovizuální technikou,
  - tělovýchovné (i přírodní a pronajaté) vybavené bezpečným povrchem, nářadím a náčiním,
  - pracovní (dílny, kuchyně, pozemky pro zahradnickou činnost) vybavené vhodnými přístroji, nářadím atd.;
- prostory pro uložení pomůcek a přípravnou práci učitele (kabinety), vybavené odpovídajícím úložným nábytkem a pomůckami pro výuku v jednotlivých vzdělávacích oblastech a vhodným zařízením pro přípravu učitele a jeho odpočinek;
- studijní zóny pro aktivní využití volného času (další studium a sebevzdělávání žáků i učitelů) – knihovny a studovny, informační a komunikační centra;
- pracovní, relaxační prostory a prostory pro nenáročné pohybové aktivity – pro společné i individuální tvořivé činnosti a pro společnou či individuální relaxaci (pro žáky i učitele);
- prostory pro hromadné setkávání žáků celé školy či většího počtu tříd (sály, auly, výstavní prostory či jiné prostory tomu přizpůsobené);
- prostory pro zájmovou činnost po vyučování (družiny, kluby), vybavené pracovním a odpočinkovým nábytkem, pomůckami pro aktivní i pasivní relaxaci a pro učení
- prostory pro odkládání oděvu a obuvi (šatny), včetně prostor pro převlékání žáků před tělesnou výchovou a po ní v počtu, který odpovídá počtu cvičišť, návaznému střídání žáků, oddělené činnosti chlapců a děvčat;

- prostory pro osobní hygienu žáků a učitelů – WC a umývárny, vybavené dostatečným počtem hygienických zařízení odpovídajících fyziologickým potřebám daného věku a příslušným normám;
- prostory pro společné stravování k tomuto účelu náležitě vybavené a respektující hygienické normy, zdravotní a věkové zvláštnosti žáků;
- prostory určené k ošetření úrazu a ke krátkodobému pobytu zraněného, popřípadě k poskytnutí další pomoci při zdravotních problémech;
- prostory (pracovny) pro další pedagogické a nepedagogické pracovníky školy (ředitel, zástupce ředitele, hospodářka, správce sítě aj.), vybavené účelným zařízením a komunikační technikou;
- učebnice, didaktické pomůcky, informační a komunikační technika a další potřeby a pomůcky (např. pomůcky pro tělesnou výchovu, pracovní vyučování, hudební a výtvarnou výchovu) umožňující efektivní vyučování a podporující aktivitu a tvořivost žáků;
- další pomocné prostory pro zajištění chodu školy (sklady, prostory pro třídění odpadu aj.).

Podmínky pro hygienické a bezpečné vzdělávání a život školy:

- vhodná struktura pracovního a odpočinkového režimu žáků a učitelů s dostatkem relaxace a aktivního pohybu;
- vhodný režim vyučování s ohledem na hygienu učení a věk žáků;
- vhodný stravovací a pitný režim (podle věkových a individuálních potřeb žáků);
- zdravé prostředí učeben a ostatních prostorů školy – podle platných norem (odpovídající světlo, teplo, bezhlučnost, čistota, větrání, velikost sedacího a pracovního nábytku, hygienické vybavení prostorů);
- dodržování zákazu kouření, pití alkoholu a požívání jiných škodlivin ve škole a jejím okolí
- ochrana žáků před úrazu;
- výrazné označení všech nebezpečných předmětů a využívaných prostorů; pravidelná kontrola zařízení z hlediska jejich bezpečnosti;
- dostupnost prostředků první pomoci (vybavené lékárníčky), kontaktů na lékaře či jiné speciální služby, praktická dovednost učitelů poskytovat první pomoc.

Psychosociální podmínky:

- vytváření pohody prostředí, zdravého učení a otevřeného partnerství jak mezi žáky a učiteli, tak mezi učiteli a vedením školy;
- vzdělávání propojené se skutečným životem – osvojování si toho, co má pro žáky praktický smysl, co vede k praktické zkušenosti;
- věková přiměřenost a motivující hodnocení – respekt k individualitě žáků, hodnocení v souladu s individuálními možnostmi a pokrokem, dostatek zpětné vazby, tolerantnost k chybám a omylům;
- naplnění potřeb žáků – všestranný prospěch žáka je hlavním momentem v přípravě a realizaci vzdělávání;
- příznivé sociální klima – otevřenost a partnerství v komunikaci, úcta, tolerance, uznání, empatie, spolupráce a pomoc druhému, sounáležitost se třídou, školou;
- ochrana žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy;
- spoluúčast žáků na vzdělávání a životě školy, která přechází do modelu demokratického společenství, odpovědnosti, stability společných pravidel, spravedlnosti, spolupráce;
- včasná informovanost o věcech uvnitř školy i mimo ni;
- respekt k potřebám jedince a jeho osobním problémům.

Personální podmínky:

- pedagogičtí pracovníci – splňující podmínky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb., schopní podílet se i na dalších činnostech ve škole;
- pedagogičtí pracovníci s potřebnými profesními dovednostmi – komunikativní ve směru k žákům, jejich rodičům, ostatním pedagogům a odborníkům zajišťujícím pro školu speciální služby, schopní provádět pedagogickou diagnostiku a účinně ji využívat ve vzdělávání žáků, průběžně se vzdělávat, hodnotit a modifikovat svou činnost;
- nabídka odborné pomoci žákům a jejich rodičům – psycholog, asistent, SPC atd.;
- pedagogický sbor schopný týmové práce, vzájemně vstřícné komunikace a spolupráce;
- řídicí pracovníci s výraznými manažerskými, organizačními i pedagogickými schopnostmi, schopní vytvářet motivující a zároveň náročné profesionální klima, usilující o neustálý odborný a profesní růst svůj i svých podřízených, s koncepčním myšlením a stylem práce, schopní poradit, ale i zaštitit učitele vůči negativním vnějším vlivům.

Organizační podmínky:

- účast všech učitelů na přípravě a realizaci ŠVP;
- základní pravidla života školy (pro žáky, učitele, jiné uživatele školy), způsoby projednávání problémů se žáky a jejich rodiči;
- optimální režim výuky v souladu s věkovými možnostmi a speciálními potřebami žáků, ve shodě s obsahem vzdělávání a vhodnými způsoby učení;
- optimální režim života školy v souladu s potřebami žáků a jejich bezpečností (režim odpočinku, pohybový režim, stravovací a pitný režim, dodržování hygieny, zájmová činnost, mimořádné situace).

Podmínky spolupráce školy a rodičů žáků:

- funkční a neustále aktualizovaný systém informací směrem k žákům, k učitelům, k vedení školy, k rodičům, partnerům školy a mezi jednotlivými aktéry vzdělávání navzájem;
- styk s rodiči žáků a jinou veřejností (např. školskou radou) – seznamování se záměry školy, s cíli, způsoby výuky, hodnocením žáků, s pravidly života školy, vzájemné hledání při řešení problémů žáků;
- vzdělávací strategie otevřená vůči rodičům;
- prostor pro vznik a fungování samosprávného orgánu rodičů;
- prostor pro setkávání učitelů s rodiči;
- poradní servis pro rodiče ve výchovných a vzdělávacích otázkách;
- informace o jednotlivých žácích potřebné pro individuální formy vzdělávání;
- možnost účasti rodičů ve výuce a na výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou;
- vytváření společenských vztahů školy a veřejnosti.

Za zcela **nezbytné** materiální a prostorové podmínky je třeba považovat:

- kmenovou učebnu pro každou třídu vybavenou funkčním zařízením;
- speciální učebny a prostory nebo kmenové učebny vybavené pro speciální výuku k realizaci obsahu podle RVP;
- prostory pro uložení pomůcek a přípravnou práci učitele;
- prostory pro nenáročné pohybové aktivity v průběhu vyučování a pro zájmovou činnost po vyučování;
- prostory pro hromadné setkávání žáků celé školy (vlastní či pronajaté);
- prostory pro odkládání oděvu a obuvi (šatny), včetně prostor pro převlékání žáků před tělesnou výchovou a po ní v počtu, který odpovídá počtu cvičících žáků a oddělené činnosti chlapců a děvčat;

- prostory pro osobní hygienu žáků a učitelů – WC a umývárny, vybavené dostatečným počtem hygienických zařízení odpovídajících příslušným normám;
- prostory pro společné stravování (ve vlastní nebo jiném blízkém zařízení);
- prostory určené k ošetření úrazu, ke krátkodobému pobytu zraněného, popřípadě při zdravotních problémech;
- učebnice, didaktické pomůcky, informační a komunikační technika a další potřeby a pomůcky umožňující efektivní vyučování a podporující aktivitu a tvořivost žáků.

Ostatní podmínky (organizační, personální, bezpečnostní) nevyžadují většinou specifické nároky na finanční zabezpečení a rozdíl mezi nezbytnou a optimální úrovní je spíše v kvalitě jejich naplňování.

9. Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (ŠVP) je školský dokument, který v souladu s RVP ZV nebo jeho přílohy zpracovává každá škola realizující základní vzdělávání¹⁰. ŠVP vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola vypracovala.¹¹

Ředitel školy odpovídá za vypracování ŠVP v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo funkcí koordinátora pověří svého zástupce, jiného člena pedagogického sboru nebo jiného odborníka. Samotná příprava ŠVP je výrazem pedagogické autonomie i odpovědnosti celé školy za způsob a výsledky vzdělávání. Proto se na zpracování jednotlivých částí ŠVP podílejí všichni učitelé příslušné školy a jsou také spoluodpovědní za realizaci ŠVP v podmínkách dané školy.

ŠVP stanovuje (zveřejňuje) ředitel školy po projednání se školskou radou, která se vyjadřuje i k realizaci vzdělávání podle tohoto programu. ŠVP je součástí povinné dokumentace školy, musí být zpřístupněn veřejnosti, aby se každý zájemce měl možnost seznámit s obsahem programu, aby do něj mohl každý nahlížet a požít si z něj opisy a výpisy, popřípadě požádat o kopii.¹²

Zásady stanovené pro zpracování školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

ŠVP:

- je zpracováván v souladu s RVP ZV–LMP pro celé období základního vzdělávání, nebo pro jeho část, tj. pro ročníky, ve kterých daná škola realizuje základní vzdělávání;
- zajišťuje rovnoprávný přístup k základnímu vzdělávání pro všechny žáky s povinností školní docházky a přihlíží k jejich vzdělávacím potřebám a možnostem;
- umožňuje realizaci diferencovaného a individualizovaného vyučování pro žáky i s dalšími speciálními vzdělávacími potřebami, pokud to vzdělávání těchto žáků vyžaduje;
- vytváří předpoklady pro realizaci vzdělávacího obsahu s ohledem na věkové zvláštnosti žáků, a tím pro postupné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí;
- vede k naplňování cílů základního vzdělávání stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy a k naplňování cílového zaměření vzdělávacích oblastí stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni vyučovacích předmětů;
- je zpracován tak, aby umožňoval učitelům rozvíjet tvořivý styl práce a neomezoval je při uplatnění případných časových i metodických odlišností, které vycházejí ze zkušeností učitelů s efektivními způsoby výuky a z konkrétních potřeb žáků
- je vytvářen jako relativně stálý materiál, jehož případné změny v učebním plánu a v učebních osnovách nesmí zasáhnout negativně do vzdělávání žáků v určitém započatém „cyklu“;
- dodržuje stanovenou strukturu.

¹⁰ § 5 zákona č. 561/2004 Sb.

¹¹ § 3 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.

¹² § 5 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.

Struktura ŠVP pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Podle této struktury se vytváří ŠVP ve všech školách, které realizují základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

1. Identifikační údaje

- název ŠVP¹³
- předkladatel:
  - název školy
  - adresa školy
  - jméno ředitele
  - kontakty
- zřizovatel:
  - název
  - adresa
  - kontakty
- platnost dokumentu od:
  - datum
  - podpis ředitele
  - razítko školy

Další doporučené údaje: motivační název ŠVP, IČO, IZO, RED–IZO, jméno koordinátora tvorby ŠVP.

2. Charakteristika školy

- úplnost a velikost školy
- vybavení školy (materiální, prostorové, technické, hygienické)
- charakteristika pedagogického sboru (velikost sboru, kvalifikovanost)
- dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce
- spolupráce s rodiči a jinými subjekty (školskou radou, školskými poradenskými zařízeními, místními a regionálními institucemi aj.)

Další doporučené údaje: umístění školy, charakteristika žáků.

3. Charakteristika ŠVP

- zaměření školy
- výchovné a vzdělávací strategie: společné postupy na úrovni školy, uplatňované ve výuce i mimo výuku, jimiž škola cíleně utváří a rozvíjí klíčové kompetence žáků
- zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- začlenění průřezových témat: výčet všech průřezových témat a jejich tematických okruhů; uvedení, v jakém ročníku, vyučovacím předmětu a jakou formou jsou tematické okruhy průřezových témat realizovány

---

¹³ Z názvu ŠVP musí být zřejmé, že byl zpracován podle přílohy RVP ZV upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

4. Učební plán

- tabulace učebního plánu: výrazné oddělení 1. a 2. stupně; výčet povinných vyučovacích předmětů s jejich časovými dotacemi pro jednotlivé ročníky; uvedení časových dotací pro volitelné předměty v jednotlivých ročnících; celkové počty hodin v jednotlivých ročnících a celkové počty hodin za 1. a 2. stupeň
- poznámky k učebnímu plánu: obsahové vymezení, organizační podmínky a jiná specifika, realizace povinných a volitelných předmětů, pokud údaje nejsou zřejmé z tabulace učebního plánu (z jakého oboru/oborů, případně průřezových témat, byl vyučovací předmět vytvořen, pokud nemá identický vzdělávací obsah i název jako příslušný vzdělávací obor v RVP ZV–LMP; uplatnění jiné organizační formy, než je vyučovací hodina atd.)

5. Učební osnovy

- název vyučovacního předmětu
- charakteristika vyučovacního předmětu:
  - obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacního předmětu (specifické informace o předmětu důležité pro jeho realizaci, v případě integrace uvést z jakých vzdělávacích oborů, jejich částí a průřezových témat je vzdělávací obsah předmětu vytvořen)
  - výchovné a vzdělávací strategie: společné postupy uplatňované na úrovni vyučovacního předmětu, jimiž učitelé cíleně utvářejí a rozvíjejí klíčové kompetence žáků
- vzdělávací obsah vyučovacního předmětu:
  - distribuce a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV–LMP do ročníků, případně do delších časových úseků
  - výběr a rozpracování učiva z RVP ZV–LMP do ročníků, případně do delších časových úseků, ve vazbě na očekávané výstupy
  - průřezová témata – výběr tematických okruhů s konkretizací námětů a činností v ročnících

Další doporučené údaje: mezipředmětové souvislosti, další poznámky upřesňující realizaci vzdělávacího obsahu

6. Hodnocení žáků a autoevaluace školy

- pravidla pro hodnocení žáků:
  - způsoby hodnocení – klasifikací, slovně, kombinací obou způsobů
  - kritéria hodnocení
- autoevaluace školy:
  - oblasti autoevaluace
  - cíle a kritéria autoevaluace
  - nástroje autoevaluace
  - časové rozvržení evaluačních činností

Poznámky:

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Vydal: Výzkumný ústav pedagogický v Praze

Náklad: 3000 kusů

Tisk: ÚIV, Nakladatelství TAURIS

Rok vydání: 2005